

Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Szakiskolája, Készségfejlesztő Iskolája,
Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, Kollégiuma és
Gyermekotthona

A GYERMEKOTTHONI EGYSÉG SZAKMAI PROGRAMJA

**„JÓL CSAK A SZÍVÉVEL LÁT AZ EMBER. AMI IGAZÁN LÉNYEGES,
AZ A SZEMNEK LÁTHATATLAN.”**

Az intézmény bemutatása

A szolgáltató intézmény neve: **Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Szakiskolája,
Készségfejlesztő Iskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, Kollégiuma
és Gyermekotthona**

Székhelye: 1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

Telephelyek

1. számú lakásotthon: 1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.
2. számú lakásotthon: 1146 Budapest, Ida u. 6.

Gyermekotthoni csoportok száma: 2, létszáma: 16 fő

Férőhely

1. számú lakásotthon: 8 fő
2. számú lakásotthon: 8 fő

Elhelyezés

- a lakásotthonokban koedukáltan, szobánként azonos neműek
- testvéreket egy lakásotthonban igyekszünk elhelyezni
- látás –és társuló sérülések figyelembevételével

Intézményünk az ország egyetlen, állami fenntartású, vak gyermekek nevelését-oktatását biztosító többcélú oktatási intézménye. Több mint, 100 évvel ezelőtt, 1901-ben létesült és működik folyamatosan az azóta már műemlékké nyilvánított épületegyüttesben. Az óvodás-, a tanköteles korú ép értelmű,

tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott-vak/aliglátó és a siketvak gyermekek speciális nevelésén-oktatásán túl a Speciális szakiskolai részleg az ép értelmű és a halmozottan sérült vak/aliglátó, illetve gyengénlátó fiatalokat egyaránt fogadja. A Kollégium ellátást nyújt az ország minden területéről beiskolázott tanulók számára. Az integráltan tanuló súlyos fokban látássérült gyermekek megsegítését a Módszertani intézmény hivatott szolgálni. A gyermekotthoni egység két lakásotthonában élnek a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyerekek és fiatalok.

A működési engedélyben meghatározott 16 férőhelyen a gyámhatósági határozat, valamint szakértői bizottság véleménye alapján különleges gondozást igénylő (látássérült, és halmozottan sérült) ideiglenes hatállyal elhelyezett, illetve nevelésbe vett kiskorúak, gyermekotthoni ellátása, gyámsága, továbbá az intézményben nagykorúvá vált fiatal felnőttek szerződésben foglaltak szerinti utógondozói ellátása történik.

A több mint tíz éve működő lakásotthon 2007. szeptember 1-jétől az Ida utcai épület felső szintjén kialakított második lakásotthonnal bővült gyermekotthoni egységgé.

1.1. Tárgyi feltételek

A vakok oktatását-nevelését szolgáló épületet József Nádor támogatásával Baumgarten Sándor és Herczeg Zsigmond építette 1899-1904 között. Gyermekotthonunk székhelye a Városligethez közeli műemlék épületben található. (Megközelítése: Az Ajtósi D. sor, Hungária krt. és az Ida u. által határolt épülettömb elérhető a 2-es és 3-as Metro vonalát is érintő 1-es villamossal, amelyről az Ajtósi D. sori megállónál kell leszállni, de megközelíthető a: 72-es, 74-es és 75-ös trolibuszszal is.)

I. lakásotthon (Ajtósi Dürer sor 39.): A koedukált lakásotthon az intézmény székhelyén lévő főépület harmadik emeletén, az általános iskolai egységtől elkülönítetten, a kollégiumi lakoszobákkal közös folyosóról nyíló lakásotthonban került kialakításra. Az ingatlan infrastrukturális adottságai megfelelőek (közművesített, jó közlekedési lehetőség), a szolgáltatások elérhetősége biztosított. A 8 fő elhelyezésére alkalmas „lakásban” tágas előtér, konyha, nappali/étkező, különálló vizesblokk (nemenként elkülönített 2-2 WC és 2-2 zuhanyzó), négy 2-3 ágyas szoba, nevelői szoba és egy „társalgó” (egyéni beszélgetésekhez, szülők, hozzátartozók fogadására). A minden szempontból otthonosan berendezett, barátságos lakásotthon felszereltsége kulturált, az ellátottak személyes tárgyainak, ruházatának elhelyezése jó színvonalon biztosított. A konyha eszközkészlete lehetővé teszi a kisebb főzéseket, az önkiszolgáló tevékenység elsajátítását, gyakorlását. A nappali/étkezőben a közös étkezés mellett, a szabadidő hasznos eltöltésére is van lehetőség. A gyermekek ruhaneműinek mosására a vizesblokkban elhelyezett mosógép áll rendelkezésre. A lakás mindennapos tisztántartásában, a közös helyiségek (vizesblokk és konyha) kivételével a gyermekek életkoruknak megfelelően vesznek részt.

II. lakásotthon (Ida utca 6.): A koedukált lakásotthon az intézményi székhely udvarán keresztül megközelíthető, régi építésű, önálló, kétszintes épület második szintjén, a speciális szakiskolai egységtől

(első szint+alagsor) elkülönítetten helyezkedik el. Az ingatlan 2007-ben került a főváros tulajdonába, a teljes felújításához nyert pályázati támogatás a speciális szakoktatás feltételeinek korszerűsítésére szült. E támogatás felhasználásának keretében került kialakításra ebben az épületben a lakásotthoni egység, melynek infrastrukturális adottságai megfelelőek (közművesített, jó közlekedési lehetőség), a szolgáltatások elérhetősége biztosított. A 8 fő elhelyezésére alkalmas lakásotthonban tágas előszoba/folyosó, konyha, nappali/étkező, három különálló vizesblokk (nemenként elkülönített WC-k és zuhanyzók), öt 1-3 ágyas szoba, nevelői szoba, egy „társalgó” (egyéni beszélgetésekhez, szülők, hozzátartozók fogadására) és két tároló helyiség (tisztítószer és száraz élelmiszer). A minden szempontból otthonosan berendezett, barátságos lakásotthon felszereltsége kulturált, az ellátottak személyes tárgyainak, ruházatának elhelyezése jó színvonalon biztosított. A konyha eszközkészlete lehetővé teszi a kisebb főzéseket, az önkiszolgáló tevékenység elsajátítását, gyakorlását. A nappali/étkezőben a közös étkezés mellett, a szabadidő hasznos eltöltésére is van lehetőség. A gyermekek ruhaneműinek mosására az egyik vizesblokkban elhelyezett 1 db automata mosógép áll rendelkezésre. A lakás mindennapos tisztántartásában, a közös helyiségek (vizesblokk és konyha) kivételével a gyermekek életkoruknak megfelelően vesznek részt.

A többcélú intézmény infrastruktúrája biztosítja a gazdasági és ügyviteli munka feltételeit. Egyéb szolgáltatásai pl. tornaterem, uszoda, lehetőséget nyújt a mindennapi sportolásra. Braille könyvtárban az irodalmi alkotások tapintható úton való olvasására nyílik lehetőség. A terápiás fejlesztések speciális eszközökkel felszerelt termekben folynak.

1.2. Személyi feltételek

A gyermekotthon szakellátói létszáma, valamint az alkalmazottak képesítése megfelel a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV.30.) sz. NM rendelet 1. és 2. számú mellékleteiben előírtaknak.

A dolgozók szakmai munkájuk megkezdése előtt a hatékonyabb munkavégzésük érdekében megismerkednek otthonunk működésével az ott élő gyerekekkel, fiatalokkal. Érzékenyítő tréning keretében megismerkednek a látássérültek pedagógiai módszereivel, és tanulmányozzák a gyermekotthonban folyó nevelő tevékenység rendszerét. Betekintést nyernek otthonunk szervezeti struktúrájába, ami segítséget nyújt ahhoz, hogy a gyermekotthoni részleg szervesen illeszkedjék a komplex intézményi környezetbe. Az intézmény gyermekotthoni csoportjaiban a személyi feltételek kialakítása során célunk, hogy egymást kiegészítő személyiségű, szívesen együtt dolgozó, hasonló értékrendű, azonos követelményeket támasztó kollégák dolgozzanak együtt.

Az intézményben dolgozóktól elvárható magatartásformák, alapvető szakmai kompetenciák:

- A szakmai dolgozó – különböző beosztásokban – szervezi, irányítja, segíti a tanulási, nevelési, gondozási, csoportgazdálkodási feladatokat, szabadidős tevékenységeket, a hozzátartozókkal történő kapcsolattartást, a gondozottak bevonásával intézi ügyeiket. Felel a csoportgazdálkodásáért.
- Alakítson ki jó kapcsolatot a rábízott gondozottakkal, a kooperációs intézményekkel (Pl.: iskola, munkahely), veszélyeztetett családokkal. Ehhez rendelkezzen a kommunikációs és kooperációs készségekkel, valamint az empátia, a tolerancia képességével. Legyen türelmes, kitartó és határozott, jó konfliktuskezelési technikával rendelkezzen.
- A munka végzése során tartsa tiszteletben a gyermeki és emberi jogokat, kiemelten kezelje a szakmai titoktartás kötelezettségét. Sajátítsa el a kulturált viselkedés, a kapcsolatteremtés és a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett, nehezen nevelhető gyermekekkel, illetve fiatalokkal történő bánásmód alapszabályait, módszereit, etikáját.
- Tartsa tiszteletben a növendékek személyiségi jogait, gondozásukért, nevelésükért lelkiismeretesen tegyen meg mindent. Elfogadó szeretettel, megértéssel, gyermekközpontú szemlélettel, ugyanakkor elfogadható követelmények támasztásával nevelje a növendékeket, hasson az utógondozott fiatal felnőttekre.
- A gyermekotthon dolgozója legyen előítéletektől mentes, ismerje meg és fogadja el a kisebbségek eltérő kultúráját. Tegyen meg mindent, hogy a gondozottak megismerhessék, és szabadon gyakorolhassák vallásukat. Segítse elő, hogy a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó gondozott gyermek megőrizhesse kisebbségi önazonosságát, ápolhassa hagyományait, hozzájuthasson a kisebbség kulturális értékeihez.
- Erkölcsileg és emberileg pozitív mintát mutasson az intézmény gondozottainak. Személyes életvitele, munkavégzése legyen példa értékű a gondozott gyermekek és fiatalok előtt
- A gyermekeket fizikálisan nem bántalmazhatja, lelkileg nem terrorizálhatja, érzelmileg nem hanyagolhatja el őket.
- Az intézmény gondozottaival szerelmi viszonyt nem létesíthet.
- Nem adhat el semmit a növendékeknek, nem is vásárolhat tőlük, csak adományozhat javukra.
- Törekedjen az intézmény dolgozóival jó kapcsolatot kialakítani, az intézmény jó mentálhigiénés légkörét fenntartani, mely elősegíti a növendékek biztonságérzetét.
- Felelősséggel tartozik a lakásotthonban dolgozók és az ott élő gondozottak megfelelő tájékoztatásáért. Köteles a napi életgyakorlathoz szükséges információkat továbbítani érintett kollégáinak.
- A gondozottak illetve az intézmény belső életét érintő információkat illetékteleneknek nem adhatja ki.
- A gyermekeket, gondozottakat, a sorsukat érintő kérdésekről köteles korrekt módon tájékoztatni, ugyanakkor nem terhelheti őket rájuk nem tartozó információkkal, nem járathatja le a többi dolgozót előttük.
- Tartsa be és tartassa be a gondozottakkal és a mellé beosztott dolgozókkal a Házirendet és a Működési Szabályzat rá vonatkozó részeit, a tűzvédelmi, baleset- és munkavédelmi előírásokat, igazgatói

utasításokat és egyéb szabályzatokat. Óvja az intézmény vagyonát, a rábízott értékekért anyagi felelősséget vállaljon.

- Az intézmény dolgozói kötelesek az intézmény jó hírnevét erősíteni a társadalom számára, mivel amúgy is sok rosszindulatú előítélet kering a gyermekotthonok világáról. Amennyiben az intézmény rossz hírnevét keltik, az végső soron a gyerekeken csapódik le, ők lesznek szenvedő alanyai, társadalmi kirekesztéséhez, megbélyegzéshez vezet. Az otthon belső életéről szóló információkat illetékteleneknek nem adhat ki, külső érintett szervezeteknek is csak megszűrve, kellően átgondolva. A gyermekotthon világa mindenhol a világon egy sajátos zárt világ, ahol az érzelmileg sérült gyerekek reakciói mások, mint amit a társadalom megszokott. Ebből következik, hogy olyan megnyilvánulások, amelyek az itt dolgozók számára elfogadottak, megszokottak a külső, kinti emberek számára idegenek, furcsák lehetnek, esetleg meg is botránkozhatnak rajta. Ezért kell óvatosan bánni az információ kiszivárgással, nehogy emiatt az itt élő gyerekek legyenek a károsultak.

- A személyiségfejlődés egyik fontos folyamata az utánzásos tanulás, a felnőttekkel történő azonosulás útján). A Gyermekotthonban dolgozó felnőtteknek, nevelőknek mindig tudni kell, hogy magatartásuk, értékeik, reakciómódjuk, egymáshoz való viszonyuk mintát jelent a nevelt gyermekek számára, s megfelelő kapcsolat esetén követik ezt a mintát, esetleg azonosulnak vele. Ez nagy felelősséget jelent és komoly követelményeket támaszt a nevelőkkel kapcsolatban.

1.2.1. Alapvető szakmai kompetenciák

A legfontosabb szakmai kompetenciák a szakmai tudás, (a megfelelő szakképesítés, a folyamatos továbbképzés) és az érzelmi intelligencia. Az érzelmi intelligencia megnyilvánul az érzelmek felismerésében, az érzelmek kezelésében, az önmotiválásban, az önkontrollban, mások érzelmeinek felismerésében, kapcsolatkezelésben, mások érzéseire hatni tudásában. Az érzelmi intelligencia fejleszthető és önbecslő skálával mérhető.

A gondozottakat nevelő-gondozó szakdolgozóktól elvárt érzelmi intelligencián alapuló kompetenciák:

- Segítő szakmai szereppel való azonosulás
- Önismeret, erősségeink reális felismerése, gyengeségeink vállalása
- Éntudatosság, saját érzéseinek adekvát kifejezési készsége
- Erős akaraterő, tettekkészség
- Önállóság
- Lelkiismeretség
- Önbecsülés
- Mások megbecsülése
- Társas felelősségtudat
- Kommunikáció
- Türelmesség
- Saját indulataink kezelésének képessége

- Konfliktuskezelés képessége
- Intenzív munkavégzés képessége
- Érzelmi érettség
- Kreativitás
- Humor készsége
- Optimista életszemlélet a nehézségek ellenére is
- Az öröm átélésének képessége, az örülni tudás

1.3. Anyagi ellátottság

A gyermekotthon működési feltételeit a fenntartó éves költségvetési kerete biztosítja. A lakásotthonokban önálló csoportgazdálkodás nem folyik. A kiskorúak ellátására szükségleteik arányában használjuk fel a letéti számlára utalt összegeket. Ezen kívül az anyagi forrásokat takarékosan, támogatók és pályázatok keresésével próbáljuk bővíteni.

1.4. A szakmai programot meghatározó jogszabályok

- Az 1989-ben New York-ban megfogalmazott, a gyermek jogairól szóló egyezmény
- Az 1991. évi LXIV. törvény, mely a gyermeki jogok magyarországi elismerése
- Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
- 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról, egységes szerkezetben a végrehajtásáról szóló 223/1998. (XII.30.) Korm. rendelettel
- A 149/1997.(IX.10.) Kormányrendelet (a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról)
- A 235/1997.(XI.17.) Kormányrendelet (a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról)
- A 15/1998.(IV.30.)NM rendelet (a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működési feltételeiről)
- 9/2000 (VIII.4.) SzCsM rendelet (a szociális ágazatban dolgozók továbbképzéséről, a szociális szakvizsgáról)
- 259/2002.(XII.18.) Kormányrendelet (a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység engedélyezéséről)
- 257/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról

A dolgozók a jogszabályok ismerete mellett folyamatosan figyelemmel kísérik a modern pedagógiai, gyógypedagógiai és pszichológiai tudományok eredményeit is.

2. A célcsoport és az ellátandó terület jellemzői

2.1. A gyógypedagógia fogalma, a különleges szükséglet jellemzői

Tágabb értelemben vett gyógypedagógia:

a gyógypedagógiai segítséget igénylőkkel összefüggő teljes jelenségekört vizsgálja, kutatja: a fogyatékosok kórereditét, kóros mechanizmusát, a fogyatékos fejlődésmenetét, személyiségstruktúráját, társas környezetét, rehabilitációjuk lehetőségeit, kilátásait. Ez tehát interdiszciplináris tudomány, a fogyatékosok vizsgálatát különböző nézőpontból végző tudományágak integrációs egésze.

Szűkebb értelemben vett gyógypedagógia:

a gyógypedagógiai segítséget igénylők neveléstudománya: gyógyító nevelésük lehetőségeit, elv- és feltételrendszerét, múltját, cél, feladat-, eszköz-, színtérrendszerét és eredményességét vizsgálja, kutatja optimális szocializációjuk és sikeres rehabilitációjuk szolgálatában.

2.2. Sajátos nevelési igényű gyermekek

Sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló: az a gyermek, tanuló, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján: testi, érzékszervi, értelmi, beszéd-fogyatékos, autista, több fogyatékos együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (pl. dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar). A törvény kimondja: „A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulóknak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.”

2008. szeptember 1-jétől a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátását érintő változások tekintetében fontos és szükséges megjegyezni, hogy a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okokra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő tanulók iskolai fejlesztő foglalkozásra jogosultak. A gyermekek különleges bánásmódra való ráutaltsága indokolja a látássérülést.

2.3. A látássérült gyermek

A látássérülés oka igen sokféle lehet. Eredhet fejlődési rendellenességből, lehet veleszületett vagy későbbi életkorban kialakuló, örökletes hátterű, vagy okozhatja méhen belüli károsodás, esetleg daganat, sérülés, fertőző betegség, de találkozunk ismeretlen eredetű szembetegségekkel is. Némelyik lehet progrediáló, azaz romló tendenciájú, mint például a glaucoma, amelynek esetén a gyermeket kímélni kell a fizikai megterheléstől, és lehet stagnáló, azaz a kórfolyamat megállapodott, amikor a szemészeti státusza miatt nem szorul kímélő elbánásra. Az utóbbi években a leggyakoribb kórok: a ROP (retinopathiapræmaturorum). Ez a kissúlyú koraszülötteknél az inkubátorban kapott magas koncentrációjú tiszta oxigén hatására jelentkező retinaelváltozás. A ROP I-V. kategóriában különböző stádiumai vannak a gyengénlátástól az aliglátáson át, teljes vaksáig. A ROP miatt vak, vagy gyengénlátó gyermekek száma az utóbbi 20 évben rohamosan megemelkedett, ma már a látásfogyatékoság vezető kórokaként tartjuk számon.

A látás hiánya hatással van a környező világhoz való viszonyulásra, módosítja a valóság megismerésének módját, a személyiség alapfunkcióit, így a kognitív, a motoros és szociális funkciókat. A látássérülésből fakadó sajátosságok a kognitív funkciók közül a hallás, tapintás, figyelem, emlékezet és a gondolkodás fejlődésében figyelhetők meg. A látó ember számára jelentéktelen hangok és zörejek a vak gyermek számára biztos támpontot nyújtanak környezetének történéseiről. Ezek a hatások a hallási figyelem odairányítását és intenzitásának fokozását váltják ki. Az állandó gyakorlás pedig a hallás differenciáltabb működését, funkció-tökéletesedést eredményez.

A tapintás központi helyet foglal el a külvilág megismerésében. Tágabb értelemben a tapintás körébe soroljuk a mozgás-, az izomerő érzéketeket és a végtag helyzetét tükröző érzéketeket is. A tapintásos érzékelésnek ezt a komplex formáját haptikus érzékelésnek nevezzük. Ennek során a tárgyak különböző oldalairól különböző érzéklet-minőségek szolgáltatnak információt. A felszín megismerése során a tárgy anyagi minőségéről, hőmérsékletéről, érdességéről tájékozódhatunk tapintás útján. A haptikus érzékelésben a háromdimenziós forma egészen más élményt hoz létre, mint a látóknál, mert azt nem bontja fel kétdimenziós körvonal-formákra. A vak gyermek a haptikus érzékelés során mindig a tárgy háromdimenziós kiterjedését érzékeli. Először egészében, majd pedig részleteiben vizsgálja meg, és keres a tárgyra jellemző jegyeket.

A vak gyermeknek a különböző ingerekre tudatosan kell irányítani figyelmét. Szándékos hallási figyelmük szélesebb kiterjedésű és differenciáltabb, mint látó társaiké. A fejlesztés során fontos szempont, hogy támaszkodhatunk-e vizuális emlékképekre, ugyanis akik 5. életévük után veszítették el látásukat jól felidézhető emlékképekkel rendelkeznek.

A vakok verbális emlékezete a fokozott gyakorlás eredményeként jelentkező kompenzatív jellegű funkció-kifinomódás következtében jobb, mint látó társaiké.

A gondolkodás fejlődését a konkrét, érzékletes tapasztalatok bővítése, gondolati feldolgozása, új szavak, kifejezések tanulása és fogalmak kialakulása biztosítja. A látás hiánya hangsúlyossá teszi az ép érzékszervek útján megszerezhető információkat. Ugyanakkor a valóság bizonyos tárgyai, jelenségei

csak a látás útján tapasztalhatók meg. Így vak gyermek esetében ezek a fogalmak érzékletes tartalom nélkülivé válnak. Ilyenek a színek, a fényjelenségek. Más szavaknak ugyan van érzékletes tartalmuk, ezek azonban nem azonosak a látókéval, mint például a mélység és a távolság fogalma. Látók esetében a vizuális rendszer akaratlanul is működik, míg a vak gyermek érzékleti tapasztalatszerzése akaratlagos, és nehezített volta miatt gyakran részlegesen vagy teljesen hiányos. Ezek kompenzációjaként előtérbe kerül a valóság közvetett beszéd útján történő megismerése. A beszéd fokozott jelentősége az ismeretszerzésben, a tapintásos tapasztalatszerzés korlátai a vak gyerekek verbalizmusát, vagyis érzékletes tartalom nélküli szavak, fogalmak használatát alapozza meg.

A vizuális ingerek hiánya kihat a motoros funkciók fejlődésére is. Korlátozza a nagymozgások és a finommozgások kialakulását. Az ösztönösen meglévő, ám akadályozott mozgásigény kielégítésére sajátos és jellegzetes mozgásformák alakulnak ki. Ilyenek a billegés, ugrálás, fejforgatás, kézrázás valamint a különböző fej- és testtartási rendellenességek. Az optikai reflexek hiányának következménye, hogy a nyak és a fej nem a szokásos módon fixálódik. Az ütközéstől való görcsös félelem miatt a járás fékezett, széles alapú és egyenetlen ritmusú lesz. Az érzelmi állapotot tükröző, és utánzás útján elsajátítható finom mimikai mozgások jellemzően szegényesek. A keveset mozgó, rossz testtartású gyerekek légzése felszínes mellkasi légzéssé válik, és ennek következtében a légzőizmok renyhévé válnak, és gyengül a vitálkapacitás is. A látássérülés következtében akadályozott észlelési és cselekvési lehetőségek miatt fokozottan függővé válnak környezetüktől és ez az állapot a személyiségfejlődésre is hatással van.

Minden – így a vak – gyermek személyiségfejlődésének alapja a korai anya-gyermek kapcsolat minősége. A látássérült gyermek születése megnehezíti ennek a kapcsolatnak a kialakulását. A szülőben az öröm mellett vagy helyett, megjelenik a csalódottság, sérelem és bizonytalanság érzése is. Különösen nehéz helyzetbe kerülnek azok a szülők, akik testileg is lassan fejlődő koraszülött babájukat a hosszadalmas kórházi kezelések miatt hónapokig kézbe sem vehetik, vagy esetleg a látássérülés tényét ők maguk veszik észre. A látássérült gyermek születése által kiváltott krízisen túl, a szülőknek számos ismeretlen helyzettel kell megbirkózniuk. Ilyen lehet, hogy gyermekük nem néz rájuk, mosolyukra nem válaszol mosollyal, ha beszélnek hozzá, elfordítja a fejét, arca nem mutat érdeklődést. Annak ellenére, hogy ezek a reakciók vak csecsemők esetében természetesek, a szülők mégis elutasításként értelmezhetik. Anya és látássérült gyermeke közötti kapcsolat fejlődését nehezíti, hogy kommunikációjuk során az anya nem építhet a vizuális úton megtapasztalható jelzésekre, ezért fokozott jelentőségű számukra az érintés, a beszéd, és hanglejtés. Sérült gyermek és édesanyja közötti kapcsolat egyik legszembetűnőbb jellegzetessége, hogy a szeretet formája nem változik az évek során, a gyermek édesanyja szemében nem nő fel. Az éntudat formálódásában a vizuális testmodell kialakulása döntő jelentőségű. Joggal következtethetünk tehát arra, hogy a vakság hatással van az éntudat alakulására, mivel a vak gyermeknek nincsenek vizuális tapasztalatai saját testéről, nem tudja magát másokhoz hasonlítani, és azt sem tudja megítélni, mások hogyan látják őt. A mozgásfejlődéssel szorosan összefüggő térérzékelés és testséma kialakulása is több érzékleti tapasztalatot igényel, az átlagosnál hosszabb ideig tart, és csak a legkritkább esetben alakul ki spontán módon.

Hátrányok jellemzik a tárgyi és személyi környezet megismerésének folyamatát, az interakciók kialakítását és fenntartását ennek következtében az én és nem-én elkülönülését is. A szakirodalom említést tesz a személyes névmások helytelen használatáról, ami szintén az éntudat kialakulásával mutat szoros összefüggést. Általában elmondható, hogy vak gyermekeknél az én elkülönülése másoktól, és a külvilágtól az átlagosnál később következik be. Az utánzási folyamat is akadályozott a látás hiánya miatt, ezért a különböző szerepek elsajátításában is hátrányt szenvednek.

A vak gyermekek önértékelésének kialakulásában a szülők gyermekükhöz való viszonyulása meghatározó. Látássérült gyermek esetében az anya-gyermek kapcsolat nem csupán a csecsemőkorban, hanem a gyermek fejlődése során végig fontos szerephez jut. A sajnálkozó, önállóságot korlátozó megnyilvánulások, a túlzott kiszolgálás, mind negatív tükröt jelent a gyermek számára, mert az önállóságra, függetlenségre képtelen ember képét mutatja.

2.4. A gyermeki szükségletek, a különleges szükséglet fogalmának értelmezése

A gyermekotthonban dolgozók feladata a gyermeki szükségletek kielégítése. Bizonyos szükségletek kielégítésére a család –illetve az azt helyettesítő nevelőcsalád, otthon –hivatott, vannak azonban olyan gyermeknépesség csoportok, amelyek speciális szükségleteik kielégítéséhez igényelnek szakszerű támogatást. A számtalan szükséglet közül a gyermekotthonban a következőket emelnénk ki:

A család –vagy az azt helyettesítő intézmény –feladata a gyermek:

- biológiai szükségleteinek kielégítése, táplálás, gondozás, gondoskodás,
- a szeretet szükséglete, végigkíséri az egész gyermek –és ifjúkort, annyira erős motiváció, hogy a kedvéért olyan nehéz szabályokat is megtanul a gyerek, ami e nélkül a motívum nélkül soha nem menne végbe,
- az érzelmi biztonság szükséglete, a valahová tartozás érzete, a gyerek „fontosságának tudata” sok akadályon átsegít,
- az ismeret, a megismerés, a tudás szükséglete, ami már kisgyermekkorban megjelenik (mi ez? miért?). Kiemelkedően fontos a család odafigyelése, irányítása, segítése,
- a különböző problémákkal küzdő –pszichés, szociális, egészségügyi –gyermeknépesség csoportos szükségletei: Nevelési, oktatási szükségletek, amelyek az ismertelsajátításhoz nyújtott adekvát segítségen keresztül valósítható meg
- mentálhigiénés szükséglet –súlyosabb személyiségfejlődési zavarok enyhítésére pl. ideggyógyászati, pszichiátriai szakrendelések stb.
- szociális szükséglet kielégítése érdekében anyagi segélyezés, szülőpótló gondozás, családterápiás gondozási formák stb.
- egészségügyi szükséglet, melynek kielégítése részben szakszerű orvosi beavatkozást, segítő utógondozást igényel pl. cukorbeteg gyerekek.

A gyermekvédelmi szabályozás ezeket a szükségleteket figyelembe véve vezette be a teljes körű ellátás fogalmát, mely szerint a gondozott gyermekek számára testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését elősegítő,

életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő nevelést, gondozást kell nyújtani. Tágabb értelemben minden gyermek, aki bekerül a gyermekvédelem hatókörébe, különleges ellátásra, segítségre szorul, mert a természetes környezetében, életterében nem kapta, kaphatta meg azokat a nevelési, gondozási, oktatási stb. lehetőségeket, amelyekre szüksége lenne az egészséges fejlődéshez, illetve amelyekre gyermekként jogosult lenne. Szűkebb értelemben értelmezve vannak azonban a beutalt gyermekek között olyanok, akiknek különleges, illetve speciális szükségleteik vannak.

A különleges ellátást igénylő gyermekek a szakellátás keretében:

- a) koruk miatt különleges ellátást (0-3 éves) különleges ellátást igénylő gyermekek,
- b) tartósan beteg gyermekek
- c) fogyatékos gyermekek

2.4.1. Különleges gyermekotthon speciális feladatai

- pedagógiai célkitűzéseink megvalósításában a gyógypedagógiai óvodával, iskolával, szakiskolával szorosan együttműködő nevelési színtér biztosítása.
- neveltjeink életkörülményeinek, életlehetőségeinek normalizálása, érzelmi életük harmonikusságának biztosítása, testi-lelki egészségük megőrzése,
- a kiindulási frusztrációs alaphelyzet javítása, a hospitalizáció kiküszöbölése, családi élet funkcióinak pótlása, átvállalása,
- a lakóotthonba történő beilleszkedés, az új életmódhoz való alkalmazkodás elősegítése: családias, elfogadó, szeretetteljes, empátikus légkör biztosításával, a környezet és az együttélés szabályainak megismerésével,
- foglalkozások megszervezése, melynek során kiemelt szerepet kap a szocializációt segítő képességek (együttműködés, alkalmazkodás, normakövetés, önállóság, önkifejlesztés, pozitív önértékelés, társas kapcsolatok) fejlesztése, a társadalomban elfogadott normák szerinti életmód és életritmus kialakítása és gyakoroltatása,
- a mindennapi élethez szükséges praktikus ismeretek gyarapítása,
- az egyéni képességekhez mért minél nagyobb fokú önállóság elérése,
- különböző tevékenységi formák alkalmazása sikert biztosító környezetben, melyek az eredményes beilleszkedést segítik elő: szabadidős programok, önkiszolgálás, munka, tehetséggondozás, felzárkóztatás, társas kapcsolatok, közösségi tevékenységek,
- a pozitív minta követésének interiorizálásával egészséges életmódra nevelés, egészségmegőrzés, ill. az ehhez szükséges technikák elsajátíttatása a folyamatos orvosi ellátás biztosítása mellett,
- az egészségügyi ismeretek bővítésével alakuljon ki az egészséges életmód iránti igényük, káros szenvedélyekhez való helyes viszonyulásuk,
- környezeti nevelés keretében a saját lakókörnyezet gondozása, rendben tartása, kialakítása a gyermekek és felnőttek közös feladata. Elsődleges szempont az otthonosság, anyagi-és érzelmi biztonság létrehozása. Barátságos, esztétikus lakókörnyezet kialakításával a biztonságérzet, komfortérzet fokozása.

- az egyéni képességeknek megfelelő egyéni és kiscsoportos fejlesztő foglalkozások biztosítása.

Ezen irányvonalak mentén az egyéni gondozás-nevelési tervekben meghatározásra kerülnek a személyre szóló fejlesztési feladataink, melyek a hosszú távú, egységes nevelői tevékenységhez nyújtanak alapot. A gyermekotthonunk sajátos nevelési igényű fiataljaink utógondozását is végzi, melynek célja az eredményes integrálódásuk elősegítése

3. A szolgáltatás célja, feladatai, alapelvei

3.1. Célok, feladatok

Az emberi létezés, az emberi cselekedetek végső célja a boldogság elérése. A nevelésnek ezt a célt kell elősegítenie, a gyerekeket boldogságra kell nevelni. Boldogságra törekedni az élet nehézségein keresztül, ellentmondások, akadályok közepette is lehet. A gyermekotthonban élő gyermekek nagyon sok boldogtalanságot szenvedtek el, boldogtalanság érzetet éltek át hányattatott életük során. Kudarcélményeik pesszimistává, passzívvá teszik őket, gyakori az agresszív megnyilvánulás. Nem csak a boldogság kellékeinek megszerzésére kell őket tanítani, hanem hozzá kell segíteni őket a nevelés során a boldogság átéléséhez, a mindennapi élet öröméhez. E szakmai szemlélet szellemében, a jogszabályban lefektetettekkel összhangban a gyermekotthoni nevelés-gondozás célja, hogy a gondozott gyermek testileg, értelmileg, érzelmileg, erkölcsileg korának és képességeinek megfelelően fejlődjék, személyisége a lehető legteljesebb módon kibontakozzék, és képessé váljon a vérszerinti családjába való visszailleszkedésre, vagy nevelőszülői, illetve örökbefogadó családba történő beilleszkedésre, és később az önálló életvitelre, társadalmi beilleszkedésre, későbbi felnőtt élete során igényes és tartalmas életminőség elérésére, saját család alapítására, vagyis végső soron boldogulni tudjon életében. E cél érdekében a gondozását, nevelését, ellátását végző személyek kötelesek együttműködni egymással, valamint mindazon intézményekkel, amelyek a gondozott gyermekkel foglalkoznak.

A fogyatékkal élő gondozott gyermek számára az emberi méltóságát biztosító, képességeihez igazodó, és azokat a lehető legteljesebb mértékben kibontakoztató gondozást, nevelést kell biztosítani. Így a nevelés-gondozás során kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a gondozott gyermek hozzájusson:

- A megelőző és gyógyító egészségügyi ellátáshoz, valamint az előírt gyógyszerekhez és gyógyászati segédeszközökhöz.
- Szükségeinek megfelelő terápiához.
- Szakértői bizottság javaslatának megfelelő gyógypedagógiai ellátáshoz.
- A korának és képességeinek megfelelő oktatáshoz, szakképzéshez, lemaradásai megszüntetéséhez szükséges segítséghez, illetve azokhoz a feltételekhez, amelyek biztosítják tehetsége, képességei megfelelő kibontakoztatását.
- A szellemi és erkölcsi fejlődését szolgáló, kulturális értékekhez, tájékoztatáshoz, a médiának az ismeretek bővítését szolgáló, erőszakmentes műsoraihoz.
- A szabadideje hasznos és tartalmas eltöltéséhez szükséges feltételekhez.

- Szórakoztató, művészeti és kulturális tevékenységekhez.

A nevelés-gondozás során biztosítjuk a gondozott gyermek:

- környezetének állandóságát,

- személyes tárgyainak elhelyezését,

- azt, hogy a gondozott gyermekről évente legalább egy alkalommal fénykép készüljön.

Különleges gondozást igénylő gyermekek részére kialakított nevelési célok

Az elsődleges és legfontosabb feladatunk a látássérülésből adódó hátrányok képességekhez mért leküzdése, a gyerekek önálló életre felkészítése, a minél teljesebb szocializáció elérése érdekében.

Így minden tevékenységi területen kiemelt feladat az önállóság kialakítása, az önkiszolgálás alapjainak, a fehér bottal történő tájékozódás technikájának elsajátítása.

Kiemelt szerepet kap az intenzív képességfejlesztés: mozgás, tájékozódás-, tapintás-, hallás-, beszéd-, értelemfejlesztés. Biztosított az aliglátó gyerekek számára a látásnevelés, az arra rászorulóknak gyógytorna, logopédiai kezelés. A különböző terápiás foglalkozások: zeneterápia, hidro-, hippoterápia, szenzoros integrációs terápia szintén segítik a kitűzött célok megvalósulását.

Az Utógondozott fiatal felnőttek részére kialakított nevelési célok

A vakok gyermekotthoni létszámának felét az utógondozói ellátottak teszik ki. A törvényi szabályozás szerint az ő különleges ellátásuk a 18. életév betöltésével megszűnik, tehát semmilyen tekintetben nincs különbség a fogyatékos és a nem fogyatékos utógondozói ellátottak között. Fontos, hogy a gyerekek jó érzéssel tudjanak önmagukra gondolni, higgyenek abban, hogy a maguk által tervezett dolgokat képesek megvalósítani. Ehhez el kell fogadniuk a látássérülés tényét, és szükséges megismerniük azokat az eszközöket és forrásokat, amelyek lehetővé teszik e hiánnyal való együttélést. A környezetükből való visszajelzésük alapján tudják azonosítani erősségeiket, gyengeségeiket és reális célokat tudnak kitűzni maguk elé. Az önértékelés legfőbb komponense pedig az önmaguk elfogadása, annak minden aspektusával. Fontos ezért, hogy a gyerekek érzései, cselekedetei, gondolatai iránt a körülöttük élő felnőttek kifejezzék érdeklődésüket. Ennek legjobb módja, ha különböző tevékenységeket együtt végeznek. Ha a gyerekek úgy érzik, hogy mások pozitívan értékelik őket, nagyobb valószínűséggel nyitnak a külvilág felé, és válnak befogadóivá a körülöttük zajló eseményeknek. A pozitív énkép kialakítása mellett képessé kell válniuk arra, hogy ezt mások előtt is bizonyítsák. Ösztönözni kell őket arra, hogy beszéljenek önmagukról, arról, amit tettek, vagy tenni szeretnének. Azok, akik természetesen tudnak beszélni vakságukról, mások számára is nyugalmat árasztanak és könnyebben alakítanak ki kapcsolatot a többi emberrel. A kapcsolattartás képessége nagymértékben múlik a gyerekek kommunikációs készségein, azon, hogyan lépnek interakciókba különböző szituációkban, tudnak-e szükség esetén segítséget kérni, illetve hogyan viselkednek konfliktushelyzetekben. A kommunikációs és szociális készségek társas szituációkban szerzett tapasztalatok alapján fejlődnek. Ezért fontos, hogy minél több

lehetőséget biztosítsunk számukra a gyermekotthonon kívüli tevékenységekben való részvételre. A vak gyerekek szociális-készségfejlesztésének talán legkomplikáltabb részterülete a nonverbális készségek fejlesztése. A társas interakciók során az információk jelentősebb hányada a látás útján megtapasztalható non-verbális jelek által közvetített. Ezek az üzenetek – egy pillantás, vagy fejbiccentés – azonban a vak gyerekeknek nem léteznek. Ugyanakkor előfordulhat, hogy maguk produkálnak efféle mozdulatokat, azonban nem tudják, milyen üzeneteket közvetítenek ezzel mások felé. A hiányzó testbeszéd, gesztusok kialakítása hosszadalmas folyamat. Beszélünk kell a számukra ismeretlen kifejező eszközökről, azok jelentéséről, illetve egyidejűleg demonstrálni is szükséges adott gesztusokat. Ilyenkor tudatosítani kell azt is, hogy a megnyilvánulások milyen helyzetekben alkalmazhatók, és milyenekben kerülendők. Szükséges megtanítani olyan szociális magatartásmintákat, mint a beszélgetőtárs felé arccal való odafordulás vagy üdvözléskor a mosolygás, kézfogás. E készségek birtokában érhető el, hogy az emberek ne érezzék kényelmetlenül magukat társaságukban. Tudniuk kell azt is, hogy mások testbeszédének látás hiányában nem érzékelhető megnyilvánulásain kívül milyen a hallás, és tapintás útján tapasztalható jelekre figyeljenek. Ilyen a hangsúly, hanglejtés, hangszín, és egyéb akusztikus információk. Fontos azonban tudniuk, hogy mások testbeszédének szubjektív megnyilvánulásai nem feltétlenül szándékos üzenetek. Egy másik terület, amire nagy gondot kell fordítanunk, a természetellenes mozdulatok. Ilyen a szemnyomás, billegés, amelyek a látó embereket távolságtartásra készítik. Ezeket a sztereotip viselkedésmintákat feltétlenül kontrollálni kell. A vak gyermekek legtöbbször nincsenek tudatában annak, hogy mindez hogyan is fest kívülről. Ezért együttesen kell munkálkodnunk a rossz szokások leépítésén vagy más elfogadható viselkedésmintával való helyettesítésén. A gyerekek neveléséért felelős felnőttek nem sajnálhatjuk az időt és energiát azoknak a szociális árnyalatoknak, kifejezőmódoknak a megtanítására, amik számukra nem lehetnek nyilvánvalóak. A többlet erőfeszítések eredményeként felvértezve állhatnak az iskola, a munka és a társas kapcsolatok kihívásaival szemben, mert birtokolni fogják mindazt, ami az életben való sikeresség alapfeltétele.

A nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányaikat folytató fiatal felnőttek 24 éves korukig vehetik igénybe az utógondozóiellátást. Esetükben a kiemelt cél a középiskolai vagy felsőfokú iskolai végzettség megszerzése, piacképes szakma elsajátítása és megfelelő pályaválasztás;

Azon fiatal felnőttek, akik megélhetésüket önállóan nem tudják biztosítani, rövidebb ideig, 21 éves korukig vehetik igénybe az utógondozói ellátást. Esetükben a legfontosabb cél az önállóságra, önellátásra nevelés, a helyes életvezetési technikák elsajátítása, amennyiben lehetséges stabil munkahely megszerzése és megőrzése, az önálló élet anyagi alapjainak megteremtése.

3.2. A szolgáltatás alapelvei

Az intézmény munkatársainak mindenkor az itt gondozott növendékek érdekeit képviselve kell tevékenykedniük, melynek során az alábbi alapelvek betartására kötelesek:

A nyitottság elve

Az intézmény nyitott intézmény, igénybevétele a Családjogi törvényben, a Szociális törvényben, a Gyermekvédelmi törvényben, a Budapest Főváros Önkormányzat Közgyűlése rendeletében és a házirendben foglaltakon kívül további feltételekhez nem köthető.

b./ Az önkéntesség elve

Az intézmény működése nem hatósági, hanem szolgáltató jellegű, ezért a gyermekotthonban gondozottakkal és törvényes képviselőikkel való együttműködés az önkéntességen alapul.

A személyiségi jogok védelme

Az intézményben feladatot ellátó valamennyi személynek a tevékenysége során tudomására jutott személyiségi jogokat érintő adatok és tények kezelésére, továbbítására és nyilvánosságra hozatalára a személyes adatok védelméről szóló törvényben továbbá a 235/1997. (XII. 17.) Kormányrendeletben foglaltakat minden körülmények között biztosítani kell.

Az egyenlőség elve

Az intézménybe helyezett minden kiskorú, fiatal felnőtt nemre, származásra, felekezeti hovatartozásra, illetve világnézetre tekintet nélkül egyenlő elbírálásban kell, hogy részesüljön.

Az intézmény nyitott igénybevétele a családjogi törvényben, a szociális törvényben foglaltak szerint történik. Az önkéntesség elve alapján az elhelyezés során biztosítani kell a választási lehetőséget.

A személyiségi jogokat az adott körülmények között a törvényben előírtaknak megfelelően kell biztosítani.

A gyermekvédelmi munka etikai minimumának elve

Az intézményben feladatot ellátó valamennyi személynek a munkavégzése során a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben és végrehajtási rendeleteiben foglaltakat az intézmény szabályzataiban rögzítetteket maradéktalanul be kell tartania. Továbbá javasolt a szociális munkások, valamint a FICE Etikai Kódexében leírtak megtartása. Az intézmény jelenlegi, illetve volt növendékeivel és az ő hozzátartozóikkal polgári jogi jogviszonyt semmilyen formában nem létesíthet. Így például tőlük pénzt, vagy értéktárgyat el nem fogadhat, adásvételi, csereszerződést sem ingó, sem ingatlan vagyona nem köthet, tartási, életjáradéki, öröklési szerződés alanya nem lehet.

A nevelés-gondozás elválaszthatatlanságának alapelve

A nevelés-gondozás folyamata elválaszthatatlan egymástól. Miközben gondoskodunk a gyermekről, egyben neveljük is a gondoskodáson keresztül, illetve miközben neveljük, közben törődünk,

gondoskodunk is róla. Minden tevékenységen keresztül a nevelés céljait és elveit, illetve érdekeit tartjuk szem előtt.

A gyermekotthon nem lehet gyermekszálloda, ahol csak kiszolgálják a gyerekeket, de nem nevelik. Ennek az lenne a következménye, hogy a gyerek a nevelőt kiszolgáló személyzetnek tekinti és nem hajlandó együttműködni vele nevelése-gondozása érdekében. A másik gyakori véglet is elfogadhatatlan, ha úgy akarnánk nevelni a gyerekeket, hogy közben nem törődünk velük eleget, gondozásukat elhanyagolnánk. Ez a gyermekekben ellenállást szülne, azt élnék meg, hogy csak követelnek a nevelők tőlük, de nem nyújtanak törődést, odafigyelést.

Meg kell nyerni a gyermeket, gondozottat. Ki kell alakítani, építeni benne azt a kötelességtudatot, hogy nevelőjével-gondozójával együttműködjön. 31/1997. Törvény 10. § (1) „A gyermek kötelessége különösen, hogy gondozása és nevelése érdekében szülőjével vagy más törvényes képviselőjével, gondozójával együttműködjön,”

Közös munka alapelve

A személyes kapcsolatok körében zajló együttműködés hatékonysága a munkatársak motiváltságától, beállítottságától, elméleti és gyakorlati tapasztalataitól függ. Ezért a gyermekotthon lakásotthonainak alakításakor az első lépés az egymásra hangolódás, majd ezt követi a közös értékrend kialakítása. A közös értékrend kialakításában kiinduló pontnak tekintjük azokat az alapelvárásokat, melyet a igazgató, mint az intézmény egyszemélyi felelőse határoz meg iránymutatásul. A szakmai vezető, mint gyám a legfőbb felelőse a rábízott gyerekek sorsának és nevelésének, ezt a felelősséget adja tovább munkatársainak. (31./1997. évi törvény 86. § (1) „A gyám elősegíti a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, nevelését, és gondoskodik a gyermek teljes körű ellátásáról.”) Valójában megbízást ad beosztottjainak gyámolt gyermekei szakmailag színvonalas nevelésére-gondozására, feljűk, mint a gyermek sorsáért – a törvény által megbízott – felelős személyként, elvárásokat, követelményeket támaszt. Nagyon fontos ezért, hogy a beosztott munkatársak is átérezzék a felelősséget a rábízottak iránt, akik jórészt kiszolgáltatót gyermekek. A közös értékrend további kimunkálása, finomítása és gyakorlati megvalósítása a lakásotthonokban azonban a dolgozók feladata, akik a gyermekotthon szakmai programjának nevelési alapelveit tovább finomítva a lakásotthonban, nevelkedő gyermekek szükségleteihez igazodva nevelési programot készítenek.

A szakmai tevékenység, minden esetben csoport munkában történik. Az egyéni tevékenység is csak erős háttértámogatással valósítható meg. Ehhez szükséges a folyamatos, mindenre kiterjedő és mindent átfogó „megbeszélési rendszer” (szupervízió, esetmegbeszélés, tanácsadás), aminek célja a folyamatos tanulás és fejlődés, a munkaerő célszerű megszervezése, a megújulás lehetőségeinek biztosítása, a kiegészítés megelőzése. A közös munka nem csupán a közvetlen munkatársakkal való együttműködésre korlátozódik, hanem mindazokra, akik a gondozott sorsának rendezésében aktív szerepet töltenek be.

Egyértelműség alapelve

Mind a gondozók, mind a gondozottak számára fontos, hogy világosan meghatározott és érthető jogokat és kötelességeket, lehetőségeket és elvárásokat fogalmazzunk meg az együttműködés során. Itt sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a különböző korcsoportok más-más módszert igényelnek.

Kiszámíthatóság alapelve

A gondozottal kapcsolatos eseményeket fejlődési szintjének megfelelő módon közöljük vele, törekedve arra, hogy mindig több lehetséges megoldást dolgozzunk ki egy-egy helyzettel vagy eseménnyel kapcsolatban. Fontos, hogy közlésünk alkalmával azt a személyt is nevezzük meg, aki a továbbiakban figyelemmel kíséri problémáját, de arról is gondoskodjunk, hogy legyen egy „helyettes” személy is, aki elérhető abban az esetben, ha az előző már nem érhető el (akár fizikailag, akár érzelmileg).

Következetesség alapelve

Figyelembe vesszük a gondozott fizikai, értelmi érzelmi és erkölcsi fejlettségét, aminek megfelelően vonjuk be a szabályok kialakításába. Azok a szabályok, amiket közösen vagy előzőleg már kidolgoztunk és ismertettünk, nem változhatnak naponta. Ügyelnünk kell arra, hogy a szabály van a gondozottért, nem pedig a gondozott a szabályért. Azaz szükséges, hogy legyenek kivételek, aminek okát és indoklását mindenki tudatosítani kell. Rendkívül fontos annak tisztán látása, hogy a szabálytisztelő magatartás kialakítása a gondozottakban csak egy szeretetteljes együttműködés mellett alakítható ki, melynek légkörét a szakemberek a feladata megteremténi.

Határok kijelölése alapelve

Minden gondozott biztonsági és szabadsági fokát éppen azok a határok tágítják, amiket az elfogadott és áttekinthető keretek nyújtanak. Ezek a következők: az önkifejezés lehetőségei, a vélemény kinyilvánítása, a panasztétel lehetősége és módja, a saját és közérdekű döntéshozatalban való részvétel lehetősége. A gondozott fejlődésével egyidejűleg, mentális állapotának figyelembevételével fokozatosan – a szükséges arányban – háttérbe szorul a nevelők szerepe a szabályok kialakításában és a határok kijelölésében.

Fokozatosság alapelve

Általános pedagógiai elv, hogy a személyiség fejlődésében minden új minőség az előzőre épül, s egyben előremutat a következő szintre. A gondozási-nevelési folyamatban csak fokozatosan sajátíthatjuk el a gyerekekkel a társadalmi normákat, ezzel elősegítve a sikeres társadalmi integrációjukat. Ehhez sok türelemre, kitartásra van szükség a nevelők részéről.

Személyes kötődés alapelve

Az igazán problémás gyermekre hatni csak a személyes kötődésen keresztül lehet. A kívülállás, az érzelmi ridegség nem vezet eredményre. Szükség van a következetes, de megértő szeretetre, türelmességre, elfogadó érzelmekre, amikbe belefér időnként erőteljesebb én közlő érzelmi megnyilvánulás, amely nem lehet sértő, bántó a gondozott számára. A problémás gyerek lenézése,

lekezelése hibás stratégia, eredményre nem vezet, inkább csak további károkat okoz. A legtöbb gondozott kisebbségérzéssel, valamint önértékelési zavarral küzd. Fontos, hogy minden esetben érezzék, hogy partnerként kezelik őket.

Az ember társas lény, csak személyközi kapcsolatban képes fejlődni! Hogy a hospitalizáció ártalmától megvédjük a gyermeket, a személytelen közösségi elvárásokhoz kényszerítő erők helyett, az érzelmi illeszkedésen alapuló személyes kötődést kell nyújtanunk, hiszen ennek hiánya esetén egyrészt nem tud önmagában megerősödni, másrészt képtelen lesz felnőve a másik ember érzelmeit átérezni, ezért azt gátlástalanul kihasználja. Az ilyen ember aztán, képtelen lesz megfelelően kötődni a másik emberhez, ugyanakkor nem tud autonóm felnőtté sem válni, önállótlanná, sodródóvá válik. Ezért rendkívül fontos, hogy még a kamaszok esetén is alakuljon ki személyes kötődés gyermekotthonban a neveltek és a nevelők, gondozók között. Minden gyerek tartozik, egy csoportnevelő felnőtthez, aki felelőse neki, erre szükség van még azon az áron is, hogy elválás esetén, a veszteség hatására trauma, gyászreakció alakul ki. Ez a fajta trauma kevesebb kárt okoz a későbbiekben, mint a személyes kapcsolat hiánya! Az emberi kapcsolatok a dolgozók és a gondozottak között meghittek, barátságosak, azonban a dolgozó mindig annak tudatában van, hogy ő a felnőtt, a nevelő, a szerepéből nem eshet ki. Nevelő–nevelt viszonyrendszeren kívül mást nem szabad megengednünk! Fontos annak a tisztánlátása is, hogy nem csak elvárásokat fogalmazunk meg a gondozott felé, hanem cserébe a nevelők, gyermekfelügyelők meleg érzelmeket, törődést, gondoskodást is nyújtanak. A dolgozók között fellépő esetleges konfliktusokat hamar le kell rendezni, mert az elhúzódozó viszállyok mérgezik a levegőt és ártalmasak a gyerekekre.

A gondozottak pszichés, pszichiátriai problémái, magatartás zavarai devianciái mögött húzódozó lelki okokat világosan kell látni. Minden növendékről a lehető legtöbbet meg kell tudni, hogy könnyebb legyen a nevelése. Gyakori tudattalan mozgató a feldolgozatlan gyász, veszteségélmény. A gyermekek árvaként, félárvaként, vagy a nem megfelelő szülői gondoskodás, magatartás miatt kerülnek be az intézményünkbe. Az elhanyagoló, gyermekével nem törődő szülői attitűd is a gyászhoz hasonló veszteség élményként jelentkezik. Gyakori, hogy vérszerinti családjukban már kisgyermekkorban deviáns, a társadalom többsége által is elfogadhatatlan, minták épülnek be személyiségükbe. Továbbá igen nagy gondot jelent jelenleg, az értelmi fogyatékoság mellé pszichiátriai kórkép keveredése, melyre igazán jó, megfelelő választ a gyermekvédelmi rendszer, az oktatás, de még az egészségügy sem képes jelenleg adni. Megoldást a diszciplináris elv adhatna, melytől még sajnós az ellátó rendszerünk le van maradva. Életükben gyakori a kudarcélmények sorozata, főképp a tanulmányaik során. Érzelmileg gyakran nehezen kötődnek hányatott életük miatt.

A személyes kötődés során egyfajta érzelmi azonosulás is bekövetkezik a nevelővel, ami utána mintakövetésben is megnyilvánul. Ezért minden dolgozónak arra kell törekednie, hogy minden esetben személyisége példaértékű legyen a gondozottak számára. Bizonyos hiányzó viselkedésmódokat, szociális készségeket – amelyek az alkalmazkodást szolgálják – gyakran modellek, viselkedésminták segítségével lehet pótolni.

Egyéni bánásmód elve

a nevelés során figyelembe vesszük a gyermek aktuális személyiségállapotát, megismerjük az újonnan bekerülő gyermek addigi életét, és csak ezek tudatában építünk ki egy „induló” szabály és elvárás rendszert, amelyet a gyermek személyiségfejlődésével párhuzamosan fejlesztünk tovább. Ugyan az alapvető szabályrendszernek minden gyermek számára a következetesség és egyenlőség elvének tiszteletben tartása miatt azonosnak kell lennie, mégis számítanunk kell arra, hogy a normakövető magatartás minden gyermek számára más-más szinten áll, hiszen korábban más-más deviáns, a többségi társadalom számára elfogadhatatlan normákra szocializálódott. Tehát a kiinduló helyzetet feltárva építközhetünk tovább. Fontos ennek a kiinduló helyzetnek a minél pontosabb feltárása, hogy a „kivételezést” elkerüljük, emellett az egyéni bánásmód elvét megvalósíthatjuk. A „kivételezést” úgy is elkerülhetjük, hogy ezt az egyéni sajátosságokhoz igazodó bánásmódot mindenkinek megadjuk. Ha egyéni bánásmód elvében minden gyerek részesül, akkor nem irigykednek egymásra.

- A boldogságra nevelés alapelve: az előzőekben vázolt nevelési alapelvek megvalósítását, át kell járnia az örömelvnek, ha – végső soron – a boldogságra akarunk nevelni. Örömök, pozitív élmények nélkül a nevelés félrecsúszik, eltorzul. Még akkor is kellenek az örömök, amikor az élet nehézségei miatt, nem mindig lehet felhőtlenül örülni. Azonban, ha a nehézségekben is megtaláljuk a pozitívumot, akkor pont az örömök, az átélt „boldogságok” fogják a gondozottakat átvinni az élet nehézségein. Többek között az örömök gyakori átélése szükséges ahhoz, hogy hatékony megküzdő stratégiák épülhessenek ki a személyiségben. Az örömelv, az örömelmény megvalósítása a nevelésben elválaszthatatlan attól, hogy a nevelők alapvetően derűs személyiséggel rendelkezzenek, szeressék nemes hivatásukat.

A derűs személyiség kialakítása és fenntartása alapvetően két dologtól függ: az érzelmi intelligenciától és a szakmai személyiség karbantartásától, mely a fejlesztéséből és a kiegészítés elleni védekezéséből áll. A kiegészített dolgozó képtelen az örömelvet, a boldogságelvet képviselni a nevelésben!

Az érzelmek visszatükrözésének alapelve

A nevelés folyamatában nagyon fontos az érzelmek minél pontosabb visszatükrözése, mivel az elhanyagoló családokban ez a funkció súlyosan sérül, vagy hiányzik.

Az érzelmek visszatükrözésével felismertetjük a gyermekkel az életvitelét akadályozó érzelmi gátakat és segítséget nyújthatunk ezek kreatív megoldásában. Fontos, hogy a nevelő a saját érzéseit is meg tudja fogalmazni szavakban, és azt a gyermek értelmi szintjeként érthetővé is kell tudnia tenni, hiszen az érzelmekre adott reakciók példaértékűek.

Nem engedhetjük meg magunknak, hogy kizárólag a racionalitás talaján neveljünk, hiszen a legtöbb gyermekünk érzelmi traumákat élt át, ezekre az észérvek egyszerűen hatástalanok, vagy ami még rosszabb, látszateredmény születik, ami bennünket is megtéveszt, a személyiség mélyebb struktúráit azonban érintetlenül hagyja. Az érzelmek adekvát visszatükrözése ugyanakkor segít a személyiségfejlődésben a reális önismeret kifejlődésében.

A terápiás hatás megteremtésének és fenntartásának elve

Az intézmény gyermekotthona látássérült és tanulásban vagy értelmileg akadályozott gyermekeket lát el, melyhez gyakran pszichiátriai kórkép társul. Ezért is beszélünk traumatizált, elhanyagolt, bántalmazott, rosszul szocializált, szocializációs zavart mutató gyerekek, fiatalok neveléséről. Ezért elengedhetetlen a terápiás hatású nevelés-gondozás biztosítása. Ennek érdekében szükséges a biztonságot, a stabilitást, ugyanakkor a dinamikus fejlődést segítő, elfogadó attitűdű terápiás légkör megteremtése és fenntartása. Ezt segíti a lovas terápia, zeneterápia, hidroterápia. Braille könyvtár, számítógépek is rendelkezésükre áll, azon túl, hogy a gyermekotthon közösségi tereiben internet elérhetőségű számítógép is elhelyezésre került. A gyermekek igényeit, állapotát figyelembe véve saját szobájukban is van számítógép. Mozgásfejlesztő szobák, illetve tornaterem biztosított. Intézményünkben sportolásra alkalmas, sportpálya, uszoda van.

Az előzőekben vázolt alapelvek célja: a reszocializáció, a társadalomba való visszavezetés, és az elmaradt szocializációs készségek pótlása, a visszamaradt szocializációs folyamatok felgyorsítása, szintre hozása is feladattá válik az értelmi képességeik legmagasabb szintre emelése mellett. Tehát nem csak az a probléma a gyermekotthoni nevelés során, hogy a bekerült gyerekek rosszul szocializálódtak, vagyis a többségi társadalom számára esetleg már részben fel is adták az életben való megküzdést, nehezen tudnak erőfeszítéseket tenni, ambivalensen viselkednek emberi kapcsolataikban. Ezeket hatékonyan változtatni csak terápiás hatású légkörben lehet. Ennek érdekében fontos a különböző hatások tudatos összehangolása, szerves egységként kezelése. Nem csak az a probléma, hogy elfogadhatatlan normákat sajátítottak el, hanem az is, hogy sok fontos társadalmi norma ki sem alakult bennük, alapvető szocializációs készségek hiányoznak belőlük, rossz megküzdő stratégiák épültek ki bennük,

3.3. Az intézményen belüli és más intézményekkel való együttműködés

Az együttműködés alapelve és módszere a törvényben meghatározottak szerinti kölcsönös tájékoztatás és napi kapcsolattartás.

3.3.1. Belső

A lakásotthonok és az intézmény más szakmai egységei közötti kapcsolattartás formái:

- Tanévnnyitó –és záró értekezletek
- Félévi értekezlet
- Osztályozó értekezlet
- Intézményi szintű nevelési értekezletet tanévenként két alkalommal, a tanév helyi rendjében meghatározott időpontban és témáról.

Esetmegbeszélések: a gyermekotthonban élő gyerekekkel kapcsolatban felmerülő problémák kapcsán az oktató tanárokkal, pszichológussal, terápiás szakemberekkel. Napi szintű kapcsolat van az osztályfőnökökkel, nevelőtanárokkal.

Gyermekotthoni nevelőtestületi értekezletek

Nevelőtestületi értekezletet kell összehívni szükség szerint havonta, de legalább negyedévente, tájékoztatás, aktuális feladatok megvitatása, döntés hozatal és egy-egy nagyobb időszak működésének értékelése céljából. Nevelőtestületi értekezletet lehet összehívni továbbképzés és esetmegbeszélés céljából is. Az értekezletet a szakmai vezető hívja össze. A negyedéves értékelő értekezleteken a vezető részletesen értékeli az otthon nevelőinek, gyerekefelügyelőinek gondozóinak munkáját, és az eltelt időszak alatt felmerült feladatok végrehajtását. Az értékelés tartalmazza az elért eredményeket, a hiányosságokat és azok okait. Megjelöli a továbbfejlődés lehetőségeit, a szükséges tennivalókat.

A nevelőtestület az értekezleten elhangzottakat megvitatja, és határozatot hoz, amelynek betartása valamennyi nevelőtestületi tag számára kötelező érvényű. A nevelőtestületi értekezleteken a nevelőtestület tagjainak részvétele kötelező. A nevelőtestületi értekezleteken esetenként részt vehetnek az otthon azon dolgozói is, akik ugyan nem tagjai a nevelőtestületnek, de munkájuk napirenddel kapcsolatos.

(pl.: egészségügyi dolgozó, gyermekönkormányzat vezetője, stb.)

A nevelőtestület a nevelési-gyermekvédelmi intézmény pedagógusainak közössége, nevelési és növendékügyi kérdésekben az intézmény legfontosabb tanácskozó és határozathozó szerve.

A nevelőtestület tagja a nevelési-oktatási intézmény valamennyi pedagógus-munkakört betöltő alkalmazottja, valamint a nevelő és oktató munkát közvetlenül a segítő felsőfokú iskolai végzettségű alkalmazottja.

A nevelési-oktatási intézmény nevelőtestülete a nevelési és növendékügyi kérdésekben, a nevelési-gyermekvédelmi intézmény működésével kapcsolatos ügyekben, valamint e törvényben és más jogszabályokban meghatározott kérdésekben döntési, egyébként pedig véleményező és javaslattevő jogkörrel rendelkezik.

A nevelőtestület döntési jogkörébe tartozik:

- a foglalkozási, illetve a pedagógiai program és módosításának elfogadása;
- a szervezeti és működési szabályzat és módosításának elfogadása;
- a nevelési-oktatási intézmény éves munkatervének elkészítése,
- a nevelési-oktatási intézmény munkáját átfogó elemzések, értékelések, beszámolók elfogadása;
- a nevelőtestület képviselőjében eljáró pedagógus kiválasztása,
- a házirend elfogadása,
- a tanulók fegyelmi ügyeiben való döntés,
- az intézményvezetői, intézményegység-vezetői pályázathoz készített vezetési programmal összefüggő szakmai vélemény kialakítása,
- jogszabályban meghatározott más ügyek.

A nevelőtestület véleményt nyilváníthat, vagy javaslatot tehet a nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos valamennyi kérdésben. Ki kell kérni a nevelőtestület véleményét egyes pedagógusok külön megbízásainak elosztása során.

Esetmegbeszélő csoport

Vezeti: tapasztalt gyermekpszichiáter, vagy pszichológus

Módszer: mentálhigiénés – esetközpontú – konzultáció (Caplan), amelynek során a gyermekotthonban nevelkedő gyermekek, serdülők fejlődése, viselkedése, viselkedési problémáik és az ezzel kapcsolatos nevelési feladatok, az alkalmazható módszerek állnak a megbeszélés fókuszában. Ugyanakkor a nevelők szakmai munkájának, nehézségeinek megbeszélésére is sor kerülhet.

Célok

A gyermekotthonban nevelkedő gyermekek, fiatalok problémáinak, a velük kapcsolatos problémák többszemponú megközelítése, azok hátterének (élettörténet, eddigi neveltetés, a gyermek személyisége, a drogfogyasztás rizikótényezői) megismerése egy-egy „problémás” gyermek „esetének” elemzése, megbeszélése kapcsán. Ennek alapján várható a résztvevők drogfogyasztás, szempontjából kockázati tényezőkkel rendelkező gyermekek, fiatalok felismerésében, problémáik azonosításában, feldolgozásában, megoldásában és így a serdülőkori drogfogyasztás megelőzésében.

Az esetmegbeszélő csoport szocializálja a gyermekotthon munkatársait együttműködésük javítására, a csoportban történő problémamegoldására.

A résztvevők ismereteinek gyarapítása a serdülőkori drogproblémák kialakulása és megelőzése témán kívül a fejlődéslélektan, kommunikáció, fejlődési pszichopatológia vonatkozásában is.

Lakásotthoni értekezletek

A lakásotthon vezető legalább minden harmadik héten, de lehetőség szerint még gyakrabban, az ott dolgozók számára lakásotthoni értekezletet tart, melyen az aktuális problémák mellett az esetlegesen fellépő működési zavarok kiküszöbölése érdekében megoldásokat dolgoznak ki. Nagyon fontos a negatív események, kudarcok, konfliktushelyzetek megbeszélése, elemzése, következtetések levonása, lehetőséget kell adni a negatív érzések kibeszélésére is, a ventilálására. Az értekezletről emlékeztető készül. A közös megállapodásokat mindenkinek be kell tartani. Az értekezletre szükség szerint az igazgatót, igazgatóhelyetteseket is meg kell hívni, illetve az intézmény vezetői is összehívhatnak rendkívüli lakásotthon értekezletet, különösen ellenőrzési munkájuk során feltárt hiányosságok, működési zavarok megszüntetése érdekében. Az eredményeket is meg kell beszélni, – a dolgozókat ez motiválhatja a munkájukban – tudni kell örülni a kis eredményeknek is, így könnyebb a kudarcélmények feldolgozása megbeszélése, értékelése. Negatív események, kudarcok, konfliktushelyzetek megbeszélése, elemzése, következtetések levonása. Lehetőséget kell adni a negatív érzések kibeszélésére, ventilálására. A hatékony szervezeti működés feltétele a folyamatos és őszinte kommunikáció és a bizalommal teli légkör.

Alkalmazotti értekezletet

Az intézmény valamennyi dolgozóját érintő kérdésekben alkalmazotti értekezletet kell összehívni tájékoztatás, véleménynyilvánítás, javaslatétel céljából szükség szerint, de legalább évente egyszer. Ilyen értekezleten történik a jutalmak kiosztása és dolgozók munkájának értékelése is.

3.3.2. Külső kapcsolatok

Az intézmény részeként, annak kapcsolatrendszerain keresztül több szervezettel, intézménnyel és alapítvánnyal áll kapcsolatban a gyermekotthon is. Kapcsolatot tartunk az illetékes TEGYESZ- kel, gyámhivatalokkal, gyermekjóléti szolgálatokkal, családgondozókkal, gyámi tanácsadókkal, a társintézményekkel, az integráltan tanuló fiataljaink befogadó iskoláival, a látássérültek érdekvédelmi szervezeteivel, civil szervezetekkel és alapítványokkal (Értelmes Életért, „Szól a szív”, FSZK, Látótér Alapítvány), valamint különböző egyházi szervezetekkel. A lakóhely szerinti családgondozókkal együttműködve, biztosítjuk neveltjeinknek a családjukkal való találkozást. Az intézmény kapcsolatot tart a gondozott gyermekeink oktatását, szakképzését végző nevelési-oktatási intézménnyel, A pedagógus végzettségű nevelők fogadóórákon, szülői értekezleteken tájékozódnak a gondozottakról.

4. A feladatellátás szakmai tartalma, módja, szolgáltatások

4.1. Feladatok

4.1.1. A személyiségfejlesztés

A nevelésnek-gondozásnak legfőképpen a gyermekek egészséges személyiségfejlődését kell segítenie, ezért ebben a fejezetben azokat a sajátos, a gyermekotthon személyiségfejlesztő munkájában gyakran előforduló kérdéseket tárgyaljuk, amely mindkét lakóotthonban érvényesek, és alapját képezik intézményünk sajátos nevelési feladatainak. Fontosnak tartjuk eme sajátos kérdéseknek az elméleti hátterét is megvilágítani, hiszen így jobban értelmezhetőek bizonyos jelenségek, folyamatok és így az ezzel kapcsolatos felmerülő teendők is tudatosabban végezhetőek.

A személyiség az egyéni belüli pszichofizikai rendszerek olyan dinamikus rendszere, amely az egyén jellegzetes viselkedés, gondolat és érzésmintáit hozza létre. A személyiség szerveződés ugyanakkor aktív folyamat, mely a lélek mellett elválaszthatatlanul kötődik a fizikai testhez is. A személyiség egyfajta mozgatórugó, ami segít meghatározni, hogy az egyén hogyan viszonyuljon a világhoz, ami egyben mintákban, ismétlődésekben, állandóságban mutatkozik meg. A személyiség sokféleképpen – viselkedésben, gondolatokban és érzésekben – jelenik meg. A személyiség felnőtt korra alakul ki, bár utána is egy életen át változik, egészséges esetben fejlődik.

Gyermek és kamaszkorban nem személyiségről, hanem személyiség fejlődésről beszélünk. Ebből adódóan, tulajdonképpen a tudatos nevelés a személyiségfejlesztést szolgálja. A Gyermekotthonban különösen sajátos dolog a személyiségfejlesztés, mivel bántalmazott, elhanyagolt, traumatizált, látás -és érzelmileg, értelmileg sérült, pszichiátriai kórképpel küzdő, rosszul, illetve hiányosan szocializálódott,

rossz megküzdő stratégiákkal rendelkező, sokszor ambivalensen kötődő gyermekekről és kamaszokról van szó, ezért ezeknek a gyerekeknek a személyiség fejlődése az egészségeshez képest torzult. Tehát az ő esetükben személyiségfejlődés-korrektúráról, bizonyos szempontból terápiáról is szó van. Így intézményünkben a nevelés terápiás hatású. Ehhez a különböző nevelői hatásokat össze kell hangolni és tudatosan meg kell szervezni. Ez az összehangoltság eredményezheti a terápiás légkört, melynek legfontosabb tulajdonsága az elfogadás, a biztonság és a kiszámíthatóság, ugyanakkor a fejlődést segítő dinamizmus. Mindezek mellett nem nélkülözhetjük a pszichiátriai gondozás háttérét sem. Ebből adódóan fontos, hogy ismerjük a gondozott „történetét”, mindazokat az előzményeket, melyek vele bekerülése előtt történtek, továbbá körülményeit, családjá szociokulturális, mentális, pszichiátriai összetevőit.

4.1.2. Reális önértékelés segítése

A személyiségfejlődést elősegítő nevelés-gondozás során kiindulópontnak azt tekintjük, hogy átérezzék a gondozottak, hogy ők fontosak a nevelők-gondozók számára. Segítjük reális önértékelésük kialakulását, hogy felismerjék saját értékeiket, fejlesztésre szoruló gyenge pontjaikat, megváltoztatandó, elfogadhatatlan viselkedés mintázataikat.

A bekerülő gyerekek többségének énképe igen negatív. A gyakori náluk, hogy szüleikhez való kötődésük ambivalens volt, számukra kiszámíthatatlan módon közvetítették a „jó és rossz” értékrendet, és ezt ezek a gyerekek igen „rosszul” élték meg. A jelenleg lakásotthonban nevelkedő, de a gyermekvédelmi szakellátásban már hosszú évekkel korábban bekerült, gyermekeink, fiatal felnőttjeink esetében az új magasabb színvonalú lakásotthoni ellátás elfogadása, az új elvárásoknak való megfelelés szintén további problémákat vet fel. Amennyiben stabilitást, kiszámítható viszonyokat biztosítunk nekik, átlátható „jó és rossz” értékrendet közvetítünk feléjük állapotukban, neveltségi szintjükben pozitív elmozdulás várható. Ez egy kitartó türelmet igénylő pedagógiai munka. Közben el kell viselni azt, hogy olyan játszmákat indítanak felénk folyamatosan, melyben kiprovokálni próbálják tőlünk a „rossz gyerek” megerősítést, türelmünket próbára téve tovább „rosszalkodnak”, hogy mi őket továbbra is rossznak tartjuk. A szülőpótló nevelőktől-gondozóktól is tudattalanul ezt a hozzáállást várják el, ezért igyekeznek ezt kiprovokálni belőlük, hogy ők is így viszonyuljanak hozzájuk. (Projektív identifikáció jelensége: a gyermek a saját rossz aspektusát, többnyire negatív törekvéseit, mely kapcsolódik a benne élő rossz képhez, kívülre a gondozóra-nevelőre vetíti ki, a másikban ezt rossz érzésként kelti fel, és vele, mint külső rosszal bánik el, mint külsővel megküzd. A projektív identifikáció segítségével, mind a gyermekben élő rossz tendencia, mind a kivetített külső tárgy így a gyermek kontrollja alá kerül.)

Mindezért nagyon fontos a gondozás-nevelés kapcsán, hogy felénk indított játszmáikat felismerjük, ne menjünk bele, hanem kitartóan egy, „elég jó gyerek” énképet tükrözzünk vissza nekik. Ehhez nagyon fontos, hogy ne sértődjünk meg, ha provokálnak, ha csúnyán, tiszteletlenül beszélnek. Helytelen viselkedésükre a nevelés szempontjából reagáljuk, megmutatva nekik egyben a helyes viselkedés módját is, ne pedig a sértődöttség beszéljen belőlünk. Ha a sértődöttség beszél belőlünk, nem pedig a pedagógiai szándék, akkor annál inkább provokál majd bennünket a gyermek, serdülő.

Ennél nehezebb a helyzet az értelmükben akadályozott pszichiátriai kórképpel küzdő gyermekek, kamaszok, fiatalfelnőttek esetében.

Gyermekotthonunk feladatellátásából adódóan ellátottjaink némelyikére jellemző a pszichés működés rendellenessége. Ha ez adott helyzetben egyszerre deviáns – vagyis a megszokottól eltérő, szélsőséges, szokatlan, esetleg bizarr, distresszkeltő- azaz kellemetlen és nyugtalanító, diszfunkcionális – azaz bomlasztóan hat az egyén hétköznapi tevékenységeire, valamint esetenként veszélyes, igen szűk eszköztár áll a rendelkezésünkre a probléma elhárításához.

Munkájuk során, a projektív identifikáció jelenségének, és az indulatátteteleknek a felismerése és tudatosítása azért is fontos a nevelők–gondozók részéről, hogy ezzel saját szakmai személyiségüket is védjék a kiégés ellen. Fontos továbbá a kellő önismeret és a szupervízió is, hogy el tudják különíteni a gondozottak rájuk kivetített pszichés tartalmait a saját eredetű pszichés késztetéseiktől, hogy ezek ne keveredjenek össze a gondozottak felé közvetített válaszokban a nevelés során. Más szóval, a gondozottak késztetéseire reagáljanak adekvátan, ne saját igényeiket éljék ki rajtuk, vagy várják el tőlük.

4.1.3. A kamaszkorú növendékek személyiségfejlődésének segítése

A kamaszkorú növendékek személyiségfejlődésének segítése sajátos ismereteket igényel. A serdülő már nem gyerek, de még nem is felnőtt. Személyisége a korábbi állapothoz képest fellazult, labilis. Identitás, önazonosság keresése során átdolgozza mindazokat az azonosulási modelleket, melyet korábban kapott, magáévá teszi, vagy éppen elutasítja, vagy más lehetőségeket keres. A szereppróbálgatások korát éli. Értérendszerében elég szélsőséges többnyire fehéren-feketén látja a világot, ugyanakkor környezetével szemben nagyon kritikus. Erős önállósodási törekvései vannak.

A kisgyermekkorú teljesség élmény fokozatosan részlegessé válik a szocializáció során. A serdülő mintha újra össze akarná rakni a benne élő szétesett, részekre hullott világot. Világképét valamiféle teljesség élmény felé igyekszik alakítani, át akarja újból fogni, érezni a mindeneiket. Ezért, mint vertikálisan, mint horizontálisan felfedező utakra indul, szinte mindent ki akar próbálni, meg akar tapasztalni „jót” is, „rosszat” is. („Pokolra kell annak menni, aki dudás akar lenni”). A megtapasztalások csak akkor fognak egy teljesség érzetét nyújtó világképpé összeállni, ha azokat integrálni és szimbolikus formában beépíteni tudja a személyiségébe. Ellenkező esetben csak örök kereső, próbálgató, vagyis éretlen személyiség marad. Fel kell fedeznie a világot, hogy megtalálja azután a helyét. A teljesség legalább szimbolikus élménye pedig, azért kell azután a felnőtt személyiségnek, hogy lehessen valami egészhez viszonyítani, hogy ne vesszen el a részletekben, a világ útvesztőiben. Az önállósodás, a kortárs csoportok keresése mellett, továbbra is igénye van arra, hogy a felnőttekkel megbeszélhesse problémáit, megértést, támogatást kapjon tőlük. Fontos, hogy a felfedezéseit, akár a megélt deviáns megtapasztalásait is meg tudja osztani a felnőttekkel bizalmas beszélgetésekben, velük megbeszélhesse problémáit, megértést, támogatást kapjon tőlük. Csak így tudja feldolgozni, integrálni személyiségében az átélt élményeket. A másik fontos feladat, hogy valamiféle hálót, biztonságot adjunk a „világ felfedezése” során. A világ felfedezése különösen sok veszélyt, devianciát rejteget, amelyben könnyen lehet a kamasz sodródó áldozat. Viszont eltüntetni ezektől a dolgoktól nem lehet, hiszen akkor titokban próbálgatja ki, vagy elszökik. Amennyire csak lehetséges, keretek közé kell ezeket illeszteni, illetve háttérszervezéssel, nyomon követéssel, indirekt módszerekkel csökkenteni kell a veszélyek mértékét. Ha titkolózik, bizalmatlan a felnőttekkel, akkor nem fog megnyílni

és nem tudjuk feldolgoztatni, integrálni a megélt tapasztalatot. Nagyon fontos a követelmények támasztása mellett a bizalmi légkör fenntartása is, hiszen krízishelyzetekben csak így tudunk támaszkodni, így tudjuk a kríziseken átsegíteni. A kamasz bár tudja a veszélyeket, de mégis belemegy „velem baj úgysem történhet, csak másokkal” megtévesztő életérzése miatt.

4.1.4. A serdülő krízishelyzetének felismerése, kezelése

A rohamos változásokkal, válságokkal, önértékelési zavarokkal, a másság egyre tudatosabb megélésével birkózó serdülő könnyen kerülhet – akár kisebb kudarcok hatására is – krízisbe. Az intenzív fejlődéssel járó életszakaszok sajátossága a konfliktusok tűrésének labilissá válása és az érzékenység fokozódása. Az érzelmi viharok meggondolatlan cselekedeteket provokálhatnak a sérülékenyebb kamaszoknál. Néha egészen súlyos módon, az élet teljes elutasításában, öngyilkossági kísérletek formájában is jelentkezhet a válság.

Az egészséges lelkű ember is kerülhet az élet viszontagságai folyamán olyan megterhelő, nehéz helyzetbe, mellyel nem tud megbirkózni, krízisbe kerül. A személyiség erői védekeznek, de ha energiái kimerülnek, az egyensúly elvész és átmenetileg kóros tünetek léphetnek fel. A krízisben észlelt tünetek – a krízisreakció megnyilvánulásai – lehetnek lelkiek – szorongás, lehangoltság, izgatottság – vagy testiek, illetve testiek is – szívpanaszok, gyomor-bélpanaszok, remegés, izzadás stb. A serdülő krízishelyzetének felismerése terén különösen nagy feladat hárul a nevelőkre, gyermekfelügyelőkre, mivel ők vannak a gyerekekkel nap, mint nap. Nagyon fontos, hogy odafigyeljünk a serdülők viselkedés változására, hangulat váltásaira, vegyük komolyan testi panaszait. Ha valamilyen feltűnő változást érzékelünk, érdeklődjünk érzéseikről, milyen gondok nyomasztják, ne hagyjuk magukra problémáikkal, gondjaikkal. Sokat segít ilyenkor a feszítő gondok kibeszélése, megosztása másokkal.

4.1.5. A krízisproblémaként felmerülő öngyilkosság megelőzése

A krízisproblémával kapcsolatosan szoktak beszélni az öngyilkosság kérdéséről, ami sajnos igen gyakori serdülők körében a gyermekotthonok életében. Az önpusztító törekvések jelennek meg az ilyen megoldhatatlannak látszó helyzetben, s ekkor választhatja a kamasz ezt a végzetes utat. Az öngyilkosság – a külvilági látszat ellenére – legtöbbször nem történik váratlanul. Története és előzménye van. Az öngyilkos tulajdonképpen a külvilág elleni agresszióját maga ellen fordítja. Az öngyilkos a depresszió dinamikájának megfelelően önmagát vádolja, bűntudata van, s ennek nyomán el akarja magát pusztítani. Természetesen a legkülönfélébb kudarcélmények, tárgyvesztések stb. mind hozzájárulhatnak a végzetes tethöz, az élet eldobásához. Az öngyilkosság kiváltásában nem feledkezhetünk meg a divat, a modell, a családi minta szerepéről sem.

Különbséget teszünk halálhoz vezető öngyilkosság és öngyilkossági kísérlet (paraszucidium) között (bár mindkettő közös töről fakad). A legtöbb öngyilkossági kísérletet gyógyszerrel követik el a serdülők. Sokszor a véletlen is múlik, hogy túléli-e tettét az elkövető. Ha idejében rátalálnak, akkor esetleg megmenthetik. Ezért rendkívül fontos, hogy a nevelők-gondozók korán felismerjék az öngyilkosjelölteket. A tapasztalatok szerint az öngyilkosságot megkísérlők 30-60 %-a megismétli tettét. A falcolás (csuklón ejtett sebek), önkezüleg előidézett testi-fizikai destruktív aktusok is sajátos kísérletnek számítanak,

amelyeknek nem feltétlenül célja a halál, az élet befejezése, azonban mint szuicid veszélyre oda figyel a gondozó-nevelő gárda.

A szuicidium három szakaszban fejlődik ki:

- Az elsőben a felmerülő problémákkal, konfliktusokkal szemben megjelennek kiútként a különféle önpusztító gondolatok, megoldások.
- A másodikban a szuicid és az önfenntartó tendenciák között harc zajlik. Ezt ambivalens érzelmi állapot jellemzi. Ekkor szokták kifejezni a halálra való készségeket, az öngyilkossági szándékot. Az ilyenkor történő jelzéseket, mint segélykérést foghatjuk fel.
- A harmadik szakaszban történik az elhatározás, jellemzi ezt a "vihár előtti csend".

Természetesen a három periódus személyiségtől, függően különböző tempóban zajlik le.

Az öngyilkosságok sok közös jelenséget tartalmaznak, de sok egyéni tényező szövődik a háttérben. A szándék felismerésében segítségünkre van a fent említett rizikótényezők mellett:

1. Sajátos beszűkülés, mely elsősorban érzelmi jellegű, pl. akinek azelőtt örömet okozott sok minden az ilyenkor már ezekre nem figyel. Kedvelt személyeivel és dolgaival kapcsolata meglazul, illetve megszakad.
2. Maga ellen fordított agresszió.
3. Öngyilkossági fantáziák. Elképzelem magát a ravatalon, a temetésen stb.

Mint már korábban utalás történt rá, a kamasz gyerekeknél szélsőséges formában jelentkezhet a magányosság, a magára hagyottság érzet, hirtelen nem tud mit kezdeni aktuális kudarcaival, konfliktusával, ez gyakran nálunk szuicid formához vezet. Amennyiben ilyen depresszív epizódot érzékelünk gondozottunknál, különösen oda kell figyelni ventilálással, kibeszéléssel át kell segíteni a nehéz helyzetben, ha szükséges pszichológus segítséget is igénybe kell venni, nehogy egy aktuális szuicid kísérlet végzetessé váljon, az ilyen állapotban lévő kamaszt nem szabad magára hagyni!

4.1.6. Gyászfeldolgozás, a gyászmunka elősegítése

A krízisproblémák egyik legfontosabb faja: a gyászreakció. Általánosan minden gyermek esetében beszélhetünk tárgyvesztésről, kerüljön be akár családi, akár egy másik intézményi környezetből, hisz egy számára fontos személyt, instrumentális környezetet, megszokott életmódot elveszít. Gyakori tudattalan mozgató a feldolgozatlan gyász, veszteségélmény. Sokan árvaként, félárvaként kerülnek be az intézményünkbe, szüleiket sokszor igen tragikus körülmények között veszítették el, amelyeket átéltek. De az elhanyagoló, gyermekével nem törődő szülői attitűd is a gyászhoz hasonló veszteségélményként jelentkezik.

A gyászreakció négy szakaszban zajlik: A kezdeti sokk állapotában a megrázkódtatást követő sajátos gátoltság, belső némaság érvényesül. A veszteséget az egyén sokszor nem is képes tudomásul venni. A tény azonban a második szakaszban fokozatosan tudatossá válik, a harmadik szakaszban megindul a restitúció (a gyógyulás) és a negyedikben az oldódás.

Típusos gyászreakcióban – mely akár 3-6 hónapig is eltarthat – a kezdeti belső némaság, sajátos zártság, kongó üresség, szinte ijesztő. Étvágytalansággal, álmatlansággal, szorongásos rohamokkal járhat, lehangoltság kíséretében. Az elvesztést kezdetben tagadja a gyászoló, mintha az elhalt tovább élne.

Zajokat hall, mintha az „ő hangja” lenne. Gyakran álmodik az eltávozottról. Szorongásaiban is jelentkezhetnek az ún. „azonosítási jelenségek”, és félhet attól, hogy őt is az a baj éri, ami hozzátartozóját. A különösen fontosak a felmerülő vádak, gyermek haragot is érezhetnek elhunyt szülei irányában, miért hagyták őket magukra. Mint felnőtteknél, mint gyerekeknél önvádak is megjelenhetnek. Például valamilyen mulasztással marasztalja el magát. A gyerekek, életkori sajátosságukból adódóan, különösen hajlamosak rá, hogy vétkesnek tartás magukat szülőjük, nagyszülőjük halálában.

Másokat is vádolhatnak, vétkeseket kereshetnek a feldolgozatlan gyász munka során. Olyan is előfordul, hogy a többi gyászoló felnőtt családtag, ilyen jellegű vádjait a gyermek magára veszi, vele azonosul, és a büntudattól gyötrődik, mely pszichés energiáit teljesen lekötik, nem bír odafigyelni a tanulásra, tanulmányi eredményei rohamosan romlanak. Sokat segíthetünk ilyenkor a Gyermekotthonban, ha idejében felismerjük a jelenséget, és támaszt nyújtunk a gyász feldolgozásában. A gyors felismerés alapja a szakemberek együttműködése, kölcsönös tájékoztatása, az elejtett mondatokból, megnyilvánulásokból a teljes kép összerakása.

A típusos gyászreakciókon kívül ismert annak krónikus válfaja is, mely tartalmában és intenzitásában súlyosabb: a gátolt, illetve késleltetett forma. Az ilyen "gyász nélküli gyászreakció" az érzelmek elfojtásával, hiányával jár. Ez a jelenség gondozottainknál is előfordul, a veszteség az elfojtás ellenére azonban, kerülőúton passzivitásban, érdektelenségben a jövő iránt, „nekem már úgyis mindegy” életérzésében mégis megnyilvánul.

A gyász, a veszteség feldolgozásában elsősorban a pszichológus munkája tud segíteni, azonban összehangolt hatásként a nevelők, gyermekfelügyelőknek is részt kell venni a folyamatban. Az összehangolásnak, a közös szemlélet kialakításának, a teendők megbeszélésének fóruma a teammunkán alapuló esetmegbeszélő.

4.1.7. Konfliktuskezelés

A konfliktus kezelési technikák gyerekekkel való megtanítása, konfliktustűrő képesség erősítése, indulatkezelés tanítása, önkontrol kialakítása elengedhetetlen feladat a gyermekotthoni nevelés során, mivel éppen ezeken a területeken vannak nagy hiányosságai a növendékeknek, gyakran a családból bekerülve már elfogadhatatlan viselkedésminták épültek be a személyiségbe.

Hogyan birkózunk meg a gyermeki és serdülői haraggal:

A gyerekek akkor haragszanak, amikor megrendül az éntudatuk és a saját erejükbe, és biztonságukba vetett hitük. Akkor haragszanak, amikor cserbenhagyják őket azok az emberek, akikben megbíznak. De a körülöttük élő felnőttek számára nem maga a harag okozza a problémát. A haragból eredő viselkedés teszi nehezzé életünket.

Módszerként itt olyan stratégiákról lesz szó, amelyek a harag eredetének ismerete nélkül is használhatók. A kimutatott harag: Amikor olyan gyerekeket, kamaszokat látunk a Gyermekotthonban, akik tajtékoz dühvel fordulnak szembe velünk, tudnunk kell, hogy a környezetükben történt valami, ami kiváltotta ezt a reakciót. Talán az otthoni, iskolai sérelmeiket vetítik ki ránk. Talán nevetségessé tettük, vagy zavarba

hoztuk őket. Talán a barátaik gyötörték őket, vagy a tanulás okozott frusztrációt. Bármilyen is az oka, kiborultak. Mit tehetünk?

Először is, és ez a legfontosabb, ne hagyjuk elszabadulni saját haragunkat, ne csúszunk bele annak a dühös hatéves gyereknek a szerepébe, kinek néha érezzük magunkat. Néhány tanács:

- Összpontosítsuk energiánkat
- Az agresszivitás elkerülése érdekében beszéljünk halkabban
- Törekedjünk olyan helyzetre, amelyben mindkét fél „nyertes” lesz. Higgyünk magukban és őrizzük meg személyes méltóságunkat. Higgyünk a gyerekekben és a személyes méltóságuk iránt érzékükben.
- Keressünk valami pozitívumot, amivel fogadhatjuk a gyereket, amikor megnyugodott. (Például „Tetszett nekem, ahogyan...”)
- Értessük meg a gyerekekkel, hogy a haragot elfogadjuk, de a viselkedést nem. (Megértem, hogy haragszol, de így nem viselkedünk!)
- Ismertessük meg a gyereket a harag kifejezésének alternatív módjaival: tépjen darabokra egy újságot, gyúrjon össze papírt. Rugdosson egy párnát vagy egy konzervdobozt, fussa körül az épületet, teniszütővel püfölje az ágyat, ordítson a zuhany alatt, írjon, rajzoljon, gyúrjon agyagot stb.
- Beszéljünk nyíltan a haragról egyénileg is, és a csoport közösségben is. Mi a harag? Mi dühít fel bennünket? Hogyan kezeljük? Honnan tudják az emberek, hogy mérgesek vagyunk?
- Szerepjátékkal próbáljuk meg kifejezni a haragot

Fontos a lehető leggyorsabban négy szemközt maradni a gyerekekkel. A gyerekek, serdülők sokkal hamarabb megnyugszanak, ha nem kell konfrontálódniuk azzal, hogy társaik bámulják őket és megjegyzéseket tesznek rájuk. A ventilálás, kibeszéltetés igenkor is sokat segíthet az indulat levezetésében, és így a konfliktus okát is megtudhatjuk.

4.1.8. Önismeret fejlesztése

Az önismeret fejlesztése a külső társas visszatükrözés segítségével, mint egyéni, mint csoportos formában nevelés fontos területe.

Különösen a lakásotthonokban végzett csoportos viselkedésterápia lehet hatékony módszer. A viselkedésterápia lényege, hogy az emberi problémák döntő többsége hibásan tanult viselkedésekben nyilvánul meg. A viselkedésterápia számos érdekes technikát dolgozott ki arra, hogyan lehet módosítani ezeket a hibás viselkedéseket. A lakásotthonokban végzett csoportos viselkedésterápia során, minden nap, a felnőtt vezetésével a gyerekek összeülnek és megbeszélik, hogyan sikerült egyénenként arra a hétre kitűzött egyetlen viselkedésformán változtatni, (pl. káromkodás.)

4.1.9. Jövőkép kialakítása

A gyermekotthonba bekerült gyerekek jövőképe teljesen bizonytalan, egyfajta, csak a jelenre koncentrált „lebegés” állapotában vannak, a reális jövőkép kialakítása gyermekotthoni nevelés feladata. Ehhez már fejlettebb önismeretre, a lehetőségek reálisabb felismerésére van szükség, így ezeket is fejleszteni kell párhuzamosan. Ehhez perspektívákat, lehetőségeket ismertetünk meg növendékeinkkel. A jövő a múltban

gyökerezik, ezért fontos, hogy minél többet tudjon családjáról, származásáról, gyökereiről, múltjáról, ebben is segítséget nyújtunk.

A tanulásban, értelmükben akadályozottak, személyiségfejlődésének eltérő sajátosságai:

A tanulásban akadályozott valamint az értelmükben akadályozott gyerekek, fiatalok nevelése-gondozása során figyelembe vesszük az eltérő személyiségfejlődési sajátosságokat. A különleges szükségletű ellátást igénylő gyerekek, fiatalok késleltetési képessége igen gyenge, ahogy megkívánnak, valamit mindjárt meg akarják szerezni és ez sok konfliktus forrása lehet. Gyakorlással azonban az ösztön kielégítés késleltetése, a türelmesség fejleszthető náluk. Továbbá, ha nem látnak át, nem értenek egy helyzetet könnyen dühbe gurulnak, agresszívek lesznek. Belátóképességük, realitásérzékük kicsi. Szinte csak a közvetlen empirikus, gyakorlati megtapasztalást értik, a gondolkodás konkrét, még nincs, vagy fejletlen az elvont gondolkodás. Ezt a sajátosságot mindenképpen figyelembe vesszük nevelésük során. A direkt szocializációs tanulásra kell helyezni a hangsúlyt, egy-egy szocializációs viselkedési forma megértésében, rögzítésében sokat segíthet, ha eljátszatjuk velük a konkrét szituációt. Fontos, hogy átéljenek helyzeteket, mivel, ha csak elmagyarázni próbáljuk meg nekik, azt úgysem fogják megérteni. Személyiségfejlesztésük, nevelésük-gondozásuk során sok türelemre van szükség. Rehabilitáció-rehabilitáció nevelési folyamatában, a sérült személyiség fejlesztése egységes, komplex folyamatként értelmezhető, melyben az ismeretek nyújtása, a különböző képességek fejlesztése, a jártasságok és készségek kialakítása közben, azokkal kölcsönhatásban, együtt történik a sérült funkciók és funkcionális rendszerek korrigálása, átszervezése, a ki sem alakultak szisztematikus kiépítése, a további (következményes, másodlagos) sérülések megelőzése, az egész személyiség egyensúlyba hozása, a fokozatos önálló életvezetés kialakítása. Mindez a társadalmi integráció biztosítása érdekében történik.

- A rehabilitáció hiányzó szocializációs készségek szisztematikus kiépítését, megtanítását, kifejlesztését jelenti: pl. udvariassági formák hiányosságai, étkezési formák hiányosságai, ágyak megvetése, ágyneműk használata, idő és pénz beosztás stb.

- A rehabilitáció rosszul szocializált viselkedésformák korrigálását, társadalmi normák újratanulását jelenti: pl. mások tulajdonának tiszteletben tartása, önkontrol fejlesztése az agresszivitás-indulatkezelés terén, az iskolakerüléshez-csavargáshoz hozzászokott életvezetés megszüntetése stb.

4.2. Módszerek

Az egyéni beszélgetés.

Az egyik legfontosabb módszer, amely szólhat a napi problémákról, de lehet életútfeltáró beszélgetés is. Rendkívül fontos bekerülése után mihamarább előtörténetének a megismerése, hiszen csak ennek fényében lehet megérteni esetleges bántalmazottsága, elhanyagoltsága, traumatizáltsága, rossz, illetve hiányos szocializáltsága és kötődődési zavarai háttérében lévő okokat, csak ennek ismeretében lehet nevelését tudatosan megtervezni, végezni.

A gyerekek, a kamaszok többsége igen hamar megnyílik. Már akár az első beszélgetés alkalmával is megnyílnak, ha azt érzékelik, hogy ők, az ő problémáik, életútjuk fontos a felnőttnek, akik kellő empátiával, átérző módon, őszinte érdeklődéssel figyelnek rá, megértik, elfogadják őket. Ekkor szívesen beszélnek életükről, érzéseikről, átéléseikről. Ez az első kapcsolatfelvétel lehet egyben a kölcsönös bizalom megalapozásának kezdete is, a kötődés kiépítésének. Ilyenkor a nevelők – gondozók nagyon hasznos információkhoz juthatnak hozzá.

Nem az a fontos, hogy a gyerek mindenben a reálisat mondja el, hanem az, hogy ő hogy emlékszik vissza szubjektuma szűrőjén keresztül, hogy élte át a dolgokat. A gyerek, kamasz megismerését, életútjának feltárását nagymértékben segíti, ha már bekerülése előtt tájékozódunk a hozzáférhető iratanyagból, információkat gyűjtünk a gyermekekről és a családdal már régebb óta foglalkozó személyektől, és a gyermek hozzátartozóitól.

A későbbi nevelési célzatú egyéni lelki beszélgetések bizalmi légkörének fenntartásához elengedhetetlen a kapcsolat megszilárdítása. Annak figyelése, mit bír el ez a kapcsolat, hogy egyensúlya ne boruljon fel a nevelés során, később elengedhetetlen követelmények, elvárások rendszerében, a szabályok, keretek, normák elfogadtatása terén. Ehhez sok türelem és empátia kell, figyelembe véve a különböző gyerekek eltérő sajátosságait. Ehhez néhány a gyakorlatban is bevált segítő szempont:

2. A nevelő próbáljon meg mindenre reagálni, amit a gyerek jelez.
3. Abból építkezzen a későbbiekben, ami ezekből különösen fontos, és lényeges.
4. A közös tevékenység, a közös élmény erősíti a kapcsolatot. (közös takarítás, főzés, kirándulás.)
5. Az örömev és a boldogságra nevelés szem előtt tartása.
6. A pillanat intimitására odafigyelés, különösen, ha egy-egy pillanat időnként felforrósodik, érzelmekkel telítődik. Ezt a pillanatot észre kell venni és adekvátan kezelni kell, hiszen a későbbiekben ezekre a pillanatokra lehet építeni.
7. Négy szemközt, a reakciók figyelése, mennyit bír el a kapcsolat.
8. Fontos, hogy ne zavarják meg a beszélgetést.
9. Az én erősítése.
10. Az egyéni beszélgetéskor mindig meg kell említeni a pozitív tulajdonságait a gyerekeknek.
11. Reális megoldások közös keresése.
12. Közös alakítunk ki egy szabályt, amit a gyermek elfogad. Előbb alacsonyabb szintű szabályok, később magasabb szintűek kiépítése, elfogadtatása.

13. A nevelő önmaga számára tudatosítsa, melyek azok a tabutémák, amit nem szívesen kérdez meg, mert nem a gyermek, a fiatal, hanem a maga számára szorongattató. Ezt tudatossággal le kell győzni magukban, hiszen a nevelés értékében nem lehetnek megkerülendő tabutémák, hiszen akkor vakfoltok maradhatnak a gyermek, a kamasz megismerésében.

14. Egyéni sikerhez juttatás:

A gyermekeknek a családi élet kudarcain kívül az iskolai élet kudarcaiból is kijut. Nem érzik magukat jól a bőrükben, mert általában alul teljesítenek, önmaguk és környezetük elvárása szerint is. Elsődleges feladatunk tehát megkeresni minden hozzánk került gyermek erősségeit, legyenek azok a tanulás, a házi munka, vagy bármely más területe az életnek, és ezeket erősítjük azután. Tudatosan, a gyermek ismerete alapján, a gyermek számára olyan követelményszintet állítunk fel, melyet saját erőfeszítéseivel árán teljesíteni képes. Gyengeségét így tudjuk erősíteni, hiszen a sikerélmény erőt ad, és energiát a további munkára.

Csoportgyűlések személyiségfejlesztő módszerei

A lakásotthonok életéhez hozzátartoznak a csoportgyűlések, melyen az ott élő 8 fős gyermekközösség az ott dolgozó nevelőkkel-gondozókkal közösen megbeszélést tart. Ilyenkor mód nyílik a közös problémák megbeszélésére, a lakásotthon életével kapcsolatos kérdések megvitatására, magatartásproblémák, konfliktusok kezelésére, önismereti nevelésre a gyermek-kamasz közösség „által tartott tükör” segítségével, csoportos viselkedés terápiára. A község ereje is igen erőteljesen hat az egyén személyiségfejlődésére.

Asszertív gyakorlatok alkalmazásával, lehetőség van bizonyos – a közösség vizsgálatának tárgyává tett – szituációk eljátszására, a dramatizálással történő modellezésre, utána a látott tapasztalatok megbeszélésére, feldolgozására.

Csoportmegbeszélés

- Közös értékek megbeszélése. Elvárások önmagunktól. Önértékelés. Reflexió egymás felé. A kortárscsoport egymásra hatása, sokszor eredményesebb, mint a felnőtteké. Pozitív húzóerők megerősítése, partnerként megnyerése. A csoportmegbeszélés során igyekszik a nevelő-gondozó indirekt módon irányítani a közös megbeszélést, inkább a gyerekek mondják ki a dolgokat, mintsem ő nyilatkoztasson ki, mert az kevésbé hatékony, válik belsővé. Az egymás közötti kommunikációt erősítjük, irányítjuk. Lehetőség szerint mindenki tudjon szóhoz jutni, elmondani a véleményét, így tanulják meg a kulturált társalgást.

- Értékelés. A csoport tanulmányi vagy a takarítási, stb. eredményét először általánosságban összesíti, értékeli a nevelő-gondozó. Utána mindenki önmagát értékeli. Pozitívumok kiemelése (önbizalom erősítése) és a negatívumok elemzése, korrigálás lehetősége, (önvizsgálat, önértékelés). Ilyenkor általában reálisan értékeli önmagukat a gondozottak, erre lehet építeni a nevelés során.

- Büntetés. Következetes legyen, így egy adott szabályszegésnek kiszámítható a következménye. Ezzel a gyermek előre láthatja tettének következményeit. Hangsúlyozni kell, hogy az ő döntése volt, ha a szabályszegést választotta. Vállalja fel a büntetést, de lehetőséget kell adni a jóvátételre is.

Konfliktuskezelés a csoport életében

Erős érzelmi konfliktushelyzetben elsődleges feladat az indulatok csillapítása. Ha ez nem lehetséges, akkor a felek szétválasztását kíséreljük meg. Közönség elterelése, vagy az érintett egyén kivonása. A közönség legtöbbször szítja az indulatokat. Felfokozott érzelmi állapotban nem lehet eredményesen rendezni a konfliktusokat. Az indulatok eltorzítják a józan ítélőképességet. Lehetőséget kell adni az indulatok ventilálására (szóban) irányítottan. Fontos, hogy olyan embernek ventiláljon, aki sem támadólag, sem negatívan nem reflektál a ventilálásra. Itt egyszerűen kibeszélésről és meghallgatásról van szó. Ha lecsillapodtak az indulatok, össze lehet „ereszteni” az érintett feleket. Ki-ki elmondja a maga álláspontját. Fontos, hogy hallgassák meg egymást. Ekkor lehet reflektálni a konfliktuskezelőnek és közelíteni az álláspontokat. Közös álláspont, kompromisszum keresése. Csoportgyűlést konfliktushelyzetek kezelésére, nagy horderejű, az egész csoportot érintő konfliktus esetén össze kell hívni. A felnőtt vezető feladata a megbeszélés irányítása, az indulatok féken tartása, kezelése.

Közösségfejlesztő játékok, gyakorlatok

Közösségfejlesztő játékok gazdag irodalmából válogatva sokfélével lehet alkalmazni a lakásotthonok életében, ezek különböző területeken fejlesztik a közösséget és azon keresztül az egyént. Ilyenek lehetnek például a csoporton belüli együttműködés játéka, a csoportos döntéshozatal, a csoportkohézió erősítése, a bizalom próbái, értékek és normák tisztázása, érzések kifejezése egymással szemben, szerepek a csoportban, stb.

Asszertív gyakorlatok alkalmazásával, lehetőség van bizonyos – a közösség vizsgálatának tárgyává tett – szituációk, szerepek, és helyzetek eljátszására, a dramatizálással történő modellezésre, utána a látott tapasztalatok megbeszélésére, feldolgozására. Különösen segíti a módszer a felnőtt életre való felkészítést, a hétköznapi helyzetek ilyenén való feldolgozása, például hivatalban való ügyintézés.

Közösségfejlesztő szabadidős programok

Közösségfejlesztő szabadidős programokat a lakásotthonokon belül is szerveznek a nevelők, gyerekefelügyelők. Este közösen ülnek le az asztalhoz és fogyasztják el a vacsorát. E közben lehetőség nyílik a kötetlen csoportos beszélgetésre, napi élmények elmesélésére. Vacsora után az udvari vagy szabadtéri játékok jó idő esetén nagyon népszerűek. Ekkor csapatokat alkotva közösen, pingpongoznak, kosaraznak, fociznak a szabadban.

Közös programok szervesére inkább hétvégén van lehetősége a lakásotthonoknak, amit ki is használnak. Rendszeresen járnak közösen kirándulni, kiállításokra, koncertekre és szabadtéri rendezvényekre. A legnagyobb élményt a gyerekeknek a közös, hosszabb kirándulások, táborozások okozzák. Ilyenkor az

egész lakásotthon együtt kirándul, együtt fedeznek fel új városokat, új izgalmakat. Ezekből a kirándulásokból mindig hatalmas élménnyel, feltöltődve érkeznek meg.

4.3. Család és személyes kapcsolatok ápolása

A családi háttér megértése

A családi háttér ismerete, megértése elengedhetetlenül szükséges a professzionális gyermekotthoni nevelés és családi kapcsolatok ápolása érdekében. A gyerekek azért kerülnek be a gyermekotthonba, mert rosszul működő vagy szétesett családjuk átmenetileg, vagy tartósan képtelené vált nevelésükre-gondozásukra. Ennek ellenére az Intézmény szakmai dolgozói arra törekednek, hogy a gyermekek családi és személyes kapcsolatokat alakítsanak ki, azokat fenntartsák, szorosabbá tegyék, annak érdekében, hogy a bekerüléssel a családi kapcsolatok ne szakadjanak meg, és ezzel elősegítsék a mihamarabbi hazakerülést, a jogszabályok szellemében. Azonban a gyermekvédelem sok évtizedes tapasztalata azt mutatja, hogy pusztán csak a gyerekek családi kapcsolatának fenntartása és családjaik egzisztenciális biztonságának megteremtése nem elég, ez önmagában még nem segítette elő a hazakerülést. Valójában sokkal mélyebbek az okok, a hazakerülés érdekében sokkal mélyebbre hatóbb változásoknak kell lenniük, hogy valóban tartósan lehessen vissza integrálni a gyermeket a családjába. Erre válasz csak a rendszerszemléletű családlélektan adhat. Sőt, egzisztenciális biztonság megteremtésére sok szülő pontosan ilyen lélektani okok miatt képtelen. (Ha munkahelyhez is jut a szülő, devianciái, kitartásra képtelensége miatt hamar utcára kerül újból.) Ha a gyermek mégis csak a gyermekotthonban nő fel, akkor is nagyon fontos, hogy ismerje nem csak szűkebb családját, hanem tágabb rokonai viszonyait is, ismerje családjának történetét a „családi mítoszokat”, kapcsolatokat vegyen fel, illetve ápoljon esetleg „rég elfelejtett” rokonaival is. Mindenek elősegítése gyermekotthonunk feladata, hogy felnőve és kikerülve sem legyen teljesen egyedül a világban, integrálódjon családjá, rokonai világába.

A családi viszonyok ismerete olyan szempontból is fontos, hogy minden gyermekben benne él egész családja, ősei, generációk sora, nemcsak genetikai értelemben, hanem sokszor kollektív tudattalan folyamatok, viselkedésmintázatok, életsorsok által, szociokulturális formák, végső soron transzgenerációs hatások következményeként. Ezen ismeretek birtokában jobban meg lehet ismerni, érteni a gyermeket, jobban meg lehet találni az utat hatékonyabb neveléséhez.

A családról való rendszerszemléletű gondolkozás a nevelés-gondozás folyamatában:

A rendszerszemléletű megközelítés a családot tekinti a problémák keletkezésének és a segítő beavatkozás egységének. A fókuszban a család, annak alrendszerei, illetve az egyén meghatározó családi kapcsolata állnak. A családi kapcsolatokban interakció, kommunikáció révén igyekeznek változást létrehozni az élmények átélésének és feldolgozásának módjában, valamint a magatartásban. A családsegítésben a tünet, illetve a tünethordozó a család egészének metaforikus módon megnyilvánuló zavarát, díszfunkcióját képviseli, ez sokszor a gyermek, illetve a gyermekotthonba bekerülő serdülő. A

család kommunikációs, strukturális, szociokulturális, történeti, érzelmi, etikai rendszerként való megfogalmazása jellemzi a családsegítő és a terápiás gyakorlatot.

Az egyént nem lehet a környezetétől (főleg szoros környezetétől, mint a család) függetlenül kezelni, viselkedésmódja, gondolatai csak az őt körülvevő környezet figyelembevételével érthető meg igazán, mivel az egyén, hogy ellássa funkcióját kénytelen az őt körülvevő másik egyénekhez alkalmazkodni és velük együtt egy olyan egységet (rendszert) létrehozni, ami a maga gondjaival-bajaival működőképes. A rendszerben való gondolkodás még azért fontos, mert nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ha az egyénnel kapcsolatban akarunk változást elérni, akkor az valamennyire magával vonja a rendszer többi tagjainak megváltozását is, vagy pedig a rendszer szétesését, és e módon való átalakulását.

A családi mítoszok szerepe:

A bekerülő gyerekek gyökereinek, a családi „legendáriumok” megismerése, mint a nevelők–gondozók számára, mint pedig maga a növendékek számára elengedhetetlenül fontos egészséges identitásuk kialakulása érdekében. Minden gyereknek, serdülőnek története van! A család rendszerszemléletű megközelítése szerint az ember élete nem a fogantatással kezdődik, hanem jóval korábban és nem a halállal végződik. Bennünk élnek elődeink tulajdonságai, gesztusai, mozdulatai, viselkedései, sorsuk motívumai kísértetiesen térnek vissza életünkben, nemcsak öröklött genetikai alapon, hanem transzgenerációs módon öröklődő szociokulturális mintázatokban. Ezeket az összetevőket – hozzátevé a saját maga által kialakítottakat – adja aztán tovább gyermekeinek, utódaiknak, hogy majd leszármazottaikban éljen tovább. Nagyon fontos, hogy ezeket a távlatokat vegyük figyelembe a gondoztak nevelése során! A családokra jellemző az együttélés során kialakított, többnyire a tudattalan szintjén működő szabályrendszer meghatározó szerepe. Ez a szabályrendszer hozza létre a családi mítoszokat, amelyek megszabják, hogy egy-egy családban mik a tabu témák, mi mondható ki és mi nem, miről lehet kérdezni, és mi az, amit kötelező eltitkolni. A mítoszok általában valós elemekből állnak, ezeket azonban a családi egyensúly érdekében megszürik, a családtagok csak azt veszik észre, és azt hangsúlyozzák, ami beleillik, s ami ellentétes vele, az észrevétlen, vagy hangsúlytalan marad. Ily módon a mítoszok befolyásolják a kognitív folyamatokat. A családi mítoszok homeosztatisz mechanizmusokként foghatók fel, olyan biztonsági tényezőként, amelyek szabályozzák az egyén vagy a család egésze számára – akár a fantázia szintjén, akár a valóságban – a veszélyes, fenyegető, a családi egyensúlyt veszélyeztető dolgokat. A mítoszt az összes családtag olyan csoportként tartja fenn, amely ellenáll minden olyan beavatkozásnak, külső hatásnak, amely az általuk önmagukról kialakított képet megpróbálná megváltoztatni (pl. az összetartás, a becsület, az egymásért vállalt áldozat mítoszai). Ez a funkció is, a rendszer belső egyensúlyát biztosító, homeosztatisz mechanizmusként működik. Az ilyen íratlan, mégis a rendszer minden tagja által betartott szabályok megváltoztatására a leggyakrabban a családi életciklus változások, fejlődési követelmények, vagy új, váratlan, traumatikus események készíthetik a családokat. Ilyenkor a rendszernek elég rugalmasnak kell lenni ahhoz, hogy képes legyen az új helyzethez való alkalmazkodásra, illetve a krízisek megoldására anélkül, hogy ez a családi rendszer felbomlásához vezetne. A család múltjának titkolt, szégyenteljes, nehezen vállalható élményei, szimbolikusan a családi

legendák és mítoszok közvetítésével jelennek meg a család viselkedésében, és döntéseiben. A családi legendák általában valamilyen titok leplezésére, a múlt emlékének megszépítésére szolgáló, gyakran elmesélt történetek. A családi mítoszok hatóköre tágabb a legendákénál, és mélyebben ágyazódik a családi tudattalanba. Ezek az identitás és önkép alakulás közegei a felnövekvő serdülő számára is.

Családi szkriptek (családi forgatókönyv) fogalmának bevezetésével a család hiedelmei, mítoszai és szerepelőírásai révén megérthetjük azokat a transzgenerációs jelenségeket, amelyek szabályozzák a család életét. A forgatókönyvek előírják a családtagok kapcsolatát, szerepviselkedését, meghatározzák a problémamegoldás módjait, kríziskezelését stb. A generációkon átadódó merev szkriptek improvizációval, s azok újraírásával alakíthatók a családkonzultáció során.

A családtérkép a genogram:

A genogram az interjú, vagy interjúk alapján elkészült családtérkép. A genogram egy család tagjainak rokoni viszonyait mutatja be rajzban. A családok felépítését, történetét, a családtagok közötti vérségi és házassági-együttélési viszonyokat ábrázolja. A családi történetek, s mindaz, ami ezek mélyén van, a családfa (genogram) módszerével tárulnak fel legnagyobb gazdagságukban, amely rendkívül nagy segítséget jelentenek a családdal való foglalkozás során, a család megismerése terén. A család megismerésével egyben megérthetjük a gyermekotthonban élő gyermek sajátos viselkedésének hátterét, okát.

A genogram alapvetően egy strukturális diagram, amely a család három-négy generációjának kapcsolatrendszerét ábrázolja. A genogram felvételének célja, a családi minták hagyományozódásának ábrázolása, tulajdonképpen családi anamnézis, de elsősorban a mintákra és struktúrákra, ezen adatok feltérképezésére helyezi a hangsúlyt. Nagy mennyiségű verbális adatot és viselkedési mintát tesz láthatóvá képszerű formában, ugyanis a családfa-rajz nem a generációkon keresztül zajló zavarok feltérképezése elsősorban, hanem a családtagok számára szimbolikus formában láthatóvá teszi, kik is ők valójában, megismerik helyüket és szerepüket a családban, egymás közti viszonyaikat, gyökereiket, s hogy a jelen családi kapcsolataik hogy illeszkednek egy nagyobb, hosszabb távú mintába. Ez egy olyan módszertani eszköz, mely mind a családokkal való foglalkozást, család konzultációt, mint a gondozottak nevelését elősegítheti, felhasználható a lakásotthonok esetmegbeszélésein feldolgozásra a gyermek és családi hátterének jobb megértése érdekében, továbbá szupportív terápia alkalmazása során a gyermekotthoni pszichológusi munkában. Fontos, hogy a nevelés során időnként elővegyük és beszéljünk róla a gyerekekkel, serdülővel, hogy mindezek egyre tudatosuljanak benne, családja egyre átláthatóbbá váljon számára.

Világosan látjuk, hogy ha az intézményben is nő fel a gyermekek többsége, kikerülésük után, felnőttként mégis csak eredeti családjukhoz, rokonaikhoz kell, hogy tartozzanak, ha nem akarnak teljesen egyedül lenni a világban gyökértelenként, ami egy nagyon veszélyes állapot. Tehát miközben folyik a gyermekotthonban a nevelés-gondozás folyamata, ezzel párhuzamosan mindent megteszünk a gyermekek családba történő visszaintegrálása érdekében. Ez nagyon nehéz feladat és csak a vázolt lélektani összetevők figyelembevételével lehetséges.

Teendők a család és személyes kapcsolatok ápolása érdekében

A bekerült gyermek családjával a családgondozó veszi fel és tartja a kapcsolatot. A csoportban dolgozók igyekeznek minél jobban megismerni a szülőt, hozzátartozót. Azokat a szülőket, ahol lehetőség van az együttműködésre, megpróbáljuk minél jobban bevonni a nevelés folyamatába, hogy szülői kompetenciájukat megőrizhessék, fejleszthessék. Erősíteni kell őket szülői szerepükben, gyermekük elfogadásában és megértésében. A kettőjük között fennálló érzelmi konfliktusok feldolgozását kell elősegíteni, őket az egymással való megbékélés és egymásra találás irányába kell elmozdítani. Tanítani kell őket a helyes nevelési formák alkalmazására.

Állandó kapcsolattartás a szülővel a gyerek eü. állapotáról, iskolai tevékenységéről, társaival való kapcsolatáról, viselkedéséről

A szülők segítése, életének jobbátétele, a gyermek fogadásának feltételében való segítség

Közösségi programjaink során is számítunk jelenlétükre, segítségükre. Fontos dolognak tartjuk, hogy a Gyermekotthonban rendezett eseményekre (Farsang, Karácsony...) meghívást kapjanak a közeli hozzátartozók.

Egyedi kapcsolattartási mód lehetőségének előteremtése

Felkutatni a legközelebbi, jogilag lehetséges családtagokat

Telefonálás, levelezés ingyenes biztosítása a gyermeknek

Találkozásokkor az intim szféra biztosítása

Látogatási idő alatt barátok, osztálytársak fogadása

Minden dolgozó feladata a családdal való kapcsolattartás és együttműködés elősegítése, azonban ezen a téren különösen nagy feladat hárul a családgondozóra.

4.4. Utógondozói ellátás

Lakásotthonainkban gyámhivatali határozat alapján utógondozói ellátást nyújtunk azon fiatal felnőtteknek, akik az intézményben váltak nagykorúvá. Az utógondozói ellátás feltételeit a fiatal felnőtt és az intézmény vezetője közötti ellátási szerződés, illetve a fiatal felnőtt és utógondozója közötti külön megállapodás rögzíti, mely tartalmazza az ellátás konkrét formáját, módját és mértékét. A megállapodásokat fél évenként felülvizsgáljuk, ilyenkor rögzítésre kerülnek a már teljesült célok, valamint az elakadások és változtatások. A képességeikhez mért, önálló életvezetéshez szükséges ismeretek megszerzésében, a társadalomba való beilleszkedés elősegítésében a fiatal felnőtt igényelheti a családgondozó, a pszichológus, illetve külső szakemberek közreműködését. Így különösen az önálló életvitelének kialakításában, a későbbi önálló lakhatásának megoldásában, képességeinek, tehetségének megfelelő közoktatási, szakképző, illetve felsőoktatási intézmény vagy munkahely kiválasztásában, és a felvétellel kapcsolatos teendők intézésében.

Családgondozó-utógondozónk utánkövetést is végez, hogy a kikerült volt gondozottak sorsa hogyan alakult, mennyire sikerült a társadalomba beilleszkedni. Mindez a minőségbiztosítást is elősegíti.

4.5. Gyámi feladatok

A gyámi feladatokat a gyermekvédelmi szakellátásba vételt elrendelő gyámhivatali határozatban elrendelt személy látja el.

A gyám feladata elsőrendűen a gyermekek törvényes képviselőjének ellátása (hivatalos eljárások, bírósági tárgyalások, rendőrségi kihallgatások stb. során). A gyám személyes akadályoztatása esetén a meghatalmazottja (általában a gyermek nevelője, családgondozója) révén látja el a törvényes képviselőt.

A gyám teljes körű felelősséggel kezeli gyámoltjai vagyonát, intézi pénzügyeiket.

A gyám vagyonkezelői tevékenységét a TEGYESZ vagyonkezelő irodájának munkatársai segítik. A gyám rendszeres kapcsolatot tart a gyámoltjaival, a szülőkkel, a gyámhivatalokkal, a gyermekjóléti szolgálatokkal, az iskolákkal, a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat munkatársaival.

A gyám az ideiglenesen beutalt, átmeneti, illetve tartós nevelésbe vett gyermekekkel kapcsolatos eseményekről, fejlődésükről a jogszabályban előírt rendszerességgel, illetőleg rendkívüli eseményekkor tájékoztatást kap.

5. Az ellátás igénybevétele

5.1. Befogadás

A Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat szakvéleménye alapján – a gyámhivatal határozatának megfelelően – vesszük fel a gyermekeket gyermekotthonunkba.

Az egyéni gondozási-nevelési tervet a gyermekotthon munkatársai az intézmény gyógypedagógusaival, terápiás szakembereivel egyeztetve készítik el a gyermek gyámjának bevonásával. Az egyéni gondozási-nevelési tervek alapja a meglévő készségek és képességek szintjének felmérése. Az terv tartalmazza a gyermek eddigi életkörülményeire alapozva – megfelelő részletességgel – a gyermek teljes körű ellátásához szükséges valamennyi adatot. A két lakásotthon nem nyújt széles lehetőséget a gyerekek elhelyezésére. E tekintetben az újonnan bekerülő gyerekek csoportba sorolásánál legfontosabb szempont az állapotuk, a fogyatékosságuk mértéke, az életkoruk és nem utolsósorban a nemi hovatartozásuk. Amennyire lehetőségeink engedik, a heterogenitásra törekszünk természetesen szem előtt tartva a gyerekek egyéni érdekeit.

A terv a gyermek erőforrásainak és különleges szükségleteinek felmérésére alapozva készül – az egyéni elhelyezési terv célkitűzéseinek megfelelően. A megvalósulás teljesülése legalább félévenként – a korrekció lehetőségével – értékelésre kerül.

5.2. Teljes körű ellátás biztosítása

- ruházati ellátás: az erre vonatkozó jogszabályi előírások szerint (15/1998.(IV.30.) NM rendelet 77. §) neveltjeink ruhatárát igény szerint, de legalább félévente rendszeresen felújítjuk.

- a zsebpénzellátás: az erre vonatkozó jogszabályi előírások szerint. (15/1998.(IV.30.) NM rendelet 82. §) Havi zsebpénzüket a nagyobbak önállóan osztják be, a kicsikét -velük egyeztetve- nevelőjük kezeli, erről nyilvántartást vezetnek. A kiskorúak letéti számláját a gyermekotthon vezetője a nevelőkkel egyeztetve kezeli.

- csoportgazdálkodás: Csoportgazdálkodás nem folyik. A nevelők-gondozók a gondozott gyermeket az önálló életvitelre, a családi háztartás vezetésére történő felkészítése érdekében életkorának és képességeinek megfelelően bevonja

- a háztartási teendők végzésébe,

- a családi gazdálkodás megtervezésébe,

- a pénzkezelésbe.

- a személyi higiéné: az erre vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően (15/1998.(IV.30.) NM rendelet 78. §). A gyermekek változó szociokulturális háttérrel érkeznek, ezért alapvető fontosságú az egységes személyi és környezeti higiénés, valamint az évszakhoz igazodó öltözködési, továbbá a kulturált étkezés szokásainak kialakítása. Fontos feladat a személyi higiénia, a helyes testápolás megtanítása. A vak gyermek esetében a hétköznapi életben való biztonságos tájékozódásban jelentős tényező a rend és a rendszeresség iránti igény kialakítása. Az egészségügyi ellátást az intézmény gyermekorvosa, ápolónői biztosítják. Szükség esetén külső szakorvosi ellátást veszünk igénybe, pszichiátriai megsegítést biztosítunk, rendszeres a fogászati ellenőrzés és az ortopédiai szűrés. Az otthon szakmai dolgozóinak munkáját az intézmény pszichológusai és terápia szakemberi is segítik.

- iskoláztatás: az erre vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően (15/1998.(IV.30.) NM rendelet 79.; 81. §) biztosított. A gyerekek és fiatalok látássérülésükből – és sok esetben társuló sérülésekből – adódóan a többcélú intézmény, különböző tagozatain folytatják tanulmányaikat.

- Étkeztetés megoldása: az erre vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően (15/1998.(IV.30.) NM rendelet 76. §) a gyermekek életkorának megfelelő minőségű és gyakoriságú étkezést szolgáltat az intézmény konyhája.

- A tanulást segítő tevékenység, tehetséggondozás:

Az otthon komplex személyiségfejlesztés keretében gondozási, nevelési, tanulást segítő, önálló életre felkészítő rehabilitációs és szabadidős tevékenységet lát el. Az önkiszolgálási képesség fejlesztése, az önálló életre való felkészítés a mindennapi teendők elvégzésébe ágyazva, a fogyatékból eredő specialitásokhoz, és a gyerekek képességeihez igazodva történik. Az iskolai feladatok elvégzésében és a speciális kultúrtechnikák elsajátításában az otthon nevelői napi rendszerességgel, segítik a gyerekeket. Mivel neveltjeinkkel az oktató-nevelő munkakülönböző színterein sok kollégánk foglalkozik, ezért fontosnak tartjuk a velük való mindennapos kapcsolattartást, együttgondolkodást a jövőbeni feladatokról. Ennek jegyében rendszeresen szervezünk megbeszéléseket az óvodai és iskolai pedagógusokkal.

5.3. Szabadidős foglalkozások

Hét közben és hétvégéken sport – és kulturális programokat szervezünk a szabadidő tartalmas eltöltésére délutáni sportkörök, kulturális és készségfejlesztő foglalkozások keretében.

Minden gyermek születés- és névnapját, a karácsonyt- személyre szóló ajándékokkal- együtt ünnepli a két lakásotthonon. Nyaranta egy hétig együtt táboroznak a két lakásotthonban élők és az ott dolgozók.

- Családgondozás/ családba való visszagondozás/ alapellátással való kapcsolattartás

A gyermekotthon lehetőséget biztosít – a kapcsolattartást szabályozó gyámhivatali határozatokban foglaltak szerint -a meglévő családi kapcsolatok ápolására. A családgondozó tervet készíti, amely tartalmazza a kapcsolatfelvétel módját, tartalmi elemeit. A törvényben meghatározott módon szerveződik – levélben, telefonon és hazautaztatással – a rendszeres kapcsolattartás elősegítése és ösztönzése. A családgondozó a kapcsolattartási naplóban feljegyzi az eseményre jellemző adatokat.

Támogatjuk a fiatalok hazalátogatását, illetve a családtagoknak és barátoknak a gyermekotthonban történő látogatását mindaddig, míg a gyermekek élménybeszámoló, és viselkedésük alapján ez kiegyensúlyozottnak, harmonikusnak tűnik. A rendezett családi kapcsolatok biztosíthatják a szülők részvételét a sikeres korrekciós munkában.

5.4. Örökbefogadás segítése

A gyermekotthon késlekedés nélkül kezdeményezi a gyermek örökbefogadó családba / nevelőszülőhöz helyezését, ha ennek szakszerű indokoltsága megállapítható. A kapcsolattartási naplóban dokumentált tények alapján az örökbefogadhatónak nyilvánítást javasolja az illetékes gyámhivatal felé, ha a szülő a felajánlott segítség ellenére sem tart kapcsolatot a gyermekével, illetve ha a szülő ismeretlen lakó- vagy tartózkodási helyre távozik, és felkutatása nem vezet eredményre. A nevelőszülői kihelyezést pártolja az intézmény, ha a gyermek tartós nevelt, ám örökbefogadása minden bizonnyal esélytelen, más megközelítésben: ha az megfelel a gyermek hosszabb távon megmutatkozó szükségleteinek és érdekeinek.

A nevelőszülőhöz / örökbefogadó szülőhöz helyezés team-munkában valósul meg, ez a gyermekotthon, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat és az illetékes gyámhivatal munkatársától közös gondolkodást és összehangolt cselekvést követel.

Aktív közreműködéssel segíti hozzá a szakszemélyzet az érdekelt gyermeket és az örökbefogadó szülőt/nevelőszülőt, hogy kezdetét vehesse közöttük a személyes kapcsolatfelvétel, sor kerülhessen az ismerkedésre, a lépésről lépésre haladó folytatólagos barátkozásra, az elfogadás és bizalom szakadatlan fejlődésére.

6. Tájékoztatás a szolgáltatásról

A gyermek-és lakásotthonnal kapcsolatos és szükséges információk a Szolgáltató és a Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálat honlapján elérhetők. Ezen túlmenően a tájékoztatás további módjai a következők:

- -személyes tájékoztatás és információnyújtás, mind a gyermek, mind családjuk számára: az ellátás tartamáról és feltételeiről, az intézmény által vezetett, reá és a gyermekre vonatkozó nyilvántartásokról, külön az elektronikus nyilvántartási rendszerhez kapcsolódó intézményi adatszolgáltatási kötelezettségről, az ellátásra jogosult gyermek és hozzátartozói közötti kapcsolattartásról, különösen a látogatás, a távozás és a visszatérésrendjéről, az elhelyezés megszűnésének törvényi lehetőségeiről, a panaszjog gyakorlásáról, az érték-és vagyonmegőrzés módjáról, az intézmény házirendjéről, panaszjoga gyakorlásának módjáról, a fizetendő térítési, illetve gondozási díjról, a jogosult jogait és érdekeit képviselő érdekképviseleti fórumról
- -a gyermekek és a kapcsolattartásra jogosult személyek számára faliújságon helyezük ki a legfontosabb információkat, programokat, továbbá, a Házirendet, a gyermekjogi képviselő elérhetőségét,
- -az intézmények közötti együttműködés jegyében a szakszolgálat, gyámhivatalok, hatóságok, helyi önkormányzatok, civil szervezetek, támogatók meghívása esetkonferenciák, tájékoztatás, közös programok szervezése céljából

A helyi – gyermekotthoni – dokumentumok hozzáférhetősége:

- A Gyermekotthonon belül az alábbi dokumentumok hozzáférhetőségét biztosítjuk:
- a Gyermekotthoni SZMSZ, Szakmai program, Házirend
- a Gyermekotthon működését szabályozó jogszabályok-gyermekjogi képviselő neve, elérhetősége
- a Gyermekotthon vezetője: név, elérhetőség

7. Az igénybevevők és a személyes gondoskodást végzők jogainak védelme

7.1. Gyermekönkormányzat

A gyermekotthon lakásotthonaiban a tanév elején lakásotthononként megválasztják a gyermekönkormányzat képviselőit. Közülük egy gyermek képviseli a szervezeti egységet az intézményi diákönkormányzatban.

A Gyermekönkormányzat célja hármas; érdekképviseletet ellátó, a gyermekotthon életével kapcsolatban véleménynyilvánító, programszervező-segítő és a gondozottak közötti konfliktus ügyekben állásfoglaló, békítettő. Hatékonyan fellép az agresszív megnyilvánulásokkal, bántalmazással szemben, védelmezi a gyengébbeket.

A gyermekönkormányzat – az intézményvezető véleményének kikérésével – dönt saját működéséről. A gyermekönkormányzat véleményt nyilváníthat az intézmény vezetőjénél a bentlakásos gyermekintézmény működésével és a gyermekekkel kapcsolatos valamennyi kérdésben, amit az intézmény vezetője figyelembe vesz.

Célunk, hogy – a többségében már serdülőkorú – gyermekeink minél nagyobb mértékben váljanak saját életük irányítójává. Bontakozzon ki a demokratizmus, a gyermekek legyenek tisztában jogaikkal és kötelezettségeikkel.

7.2. Gyermekjogi képviselő

A gyermekjogi képviselő elérhetősége a gondozottak számára hozzáférhető helyen és formában (Braille írásban is) megtalálható a lakásotthonokban.

7.3. Panaszjog érvényesítése

A gyermek szülője vagy más törvényes képviselője, valamint a gyermekönkormányzat és a fiatal felnőtt, továbbá a gyermekek érdekeinek védelmét ellátó érdekképviselői és szakmai szervek a házirendben foglaltak szerint panasszal élhetnek az intézmény vezetőjénél, vagy az érdekképviselői fórumánál:

- az ellátást érintő kifogások orvoslása érdekében,
- a gyermeki jogok sérelme, továbbá az intézmény dolgozói kötelezettségszegése esetén.

Az intézmény vezetője, illetve az érdekképviselői fórum a panaszt kivizsgálja, és tájékoztatást ad a panasz orvoslásának más lehetséges módjáról. A gyermek szülője vagy más törvényes képviselője, valamint a gyermekönkormányzat és a fiatal felnőtt az intézmény fenntartójához vagy a gyermekjogi képviselőhöz fordulhat, ha az intézmény vezetője vagy az érdekképviselői fórum 15 napon belül nem küld értesítést a vizsgálat eredményéről, vagy ha a megtett intézkedéssel nem ért egyet.

7.4. A személyes gondoskodást végző személyek jogainak védelme

Alapvető feladat, hogy a személyes gondoskodást végző személyek, kollégák a kötelezettségeik mellett a jogaikról is megfelelő tájékoztatásban részesüljenek. Jogaik ismerete nélkül annak védelme is nehezen megvalósítható, tekintettel arra, hogy ismeret hiányában az esetleges jogsértést fel sem ismernék. Az ismeretszerzés lehetséges formái különösen:

- a) a jogszabályokhoz történő internetes hozzáférés lehetővé tétele.
- b) vezetőségi értekezleteken tájékoztatók meghallgatása.
- c) vezetőikkel való személyes megbeszélés.
- d) a munkavállalót megillető jogokról tájékoztatás az igazgató közreműködésével.
- e) jogi referens (jogtanácsos) általi tájékoztatás jogszabályok változásairól.

A gyermekotthon biztosítja a Munka Törvénykönyve alapján a munkavállalókat megillető jogok gyakorlását, így különösen a munkavállalók részvételi jogának gyakorlását.

A munka és tűzvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását szerződés alapján vállalkozó közreműködésével biztosítja a munkáltató, amely lehetővé teszi, hogy a munkavállalók a feladatot ellátó szakemberekhez forduljanak.

A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 459.§ (1) 12. i), j) pontja alapján közfeladatot ellátó személy többek között a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személy e tevékenysége gyakorlása során.

A személyes gondoskodást végző személyek, munkavállalók a jogszabályokban szabályozott különböző hatóságokon, egyéb intézményeken túl jogaik védelmével kapcsolatosan fordulhatnak közvetlen felettesükhöz, és az igazgatóhoz is.

8. A szolgáltatást nyújtók szakmai felkészültsége

Célunk a gyermekotthon szakmai színvonalának megerősítése, fejlesztése. A szakemberek motiváltságának fenntartása, kompetenciáik fejlesztése. A kiégés és elfáradás megelőzése, csökkentése. A személyes gondoskodást nyújtók továbbképzése a 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról szóló rendelet alapján történik. A személyes gondoskodást végző továbbképzés rendszere által biztosított továbbképzési formák igénybevételével, valamint konferenciák, tanácskozások, szakmai napok, tréningek formájában. A gyermekotthon kiterjedt szakmai kapcsolatokat épít és ápol, gondoskodik a szakemberek folyamatos továbbképzéséről, új módszerek jó gyakorlatok megismeréséről és adaptálásáról. A gyermekotthon vezetőlehetővé teszi és támogatja, hogy a munkatársak folyamatosan fejlesszék szakmai kapacitásukat, módszertani tudásukat, eszköztárukat. Ennek feltételeit megfelelő módon alakítja. A szakmai program céljaiból, alapelveiből, módszereiből kiindulva és a gondozásban lévő gyermekek szükségleteire fókuszálva megfogalmazza az intézmény továbbképzési tervét, valamint elkészíti az éves továbbképzési tervet. A minőségi munkavégzéshez, valamint a kifáradás, kiégés megelőzése érdekében a jogszabályi előírásnak megfelelően és azon túl továbbképzéseken (tanfolyamon, konferencián, tréningen, műhelyen) vesznek részt a gyermekotthon munkatársai. Olyan továbbképzéseken vesznek részt, amelyek keretében a szociális munka elemeivel, a gyermekvédelem pedagógiai kérdéseivel is megismerkednek a hatékony team-munka kialakítása és a szakmai ismeretek fejlődésének nyomon követése érdekében.

Lehetőséget, eszközt, információs hozzáférést és teret adva a működésre, megújulásra, külső és belső szaktanácsadással, meghívott előadókkal biztosítjuk az állandó szakmai támogatást és kontrollt minden team számára. Vannak rendszeres és alkalmoszerű esetmegbeszélések a különböző státusú munkacsoportoknál, ahol már megtörtént események kiértékelésével szakszerű feldolgozásával, és az esetek várható következményeire való felkészüléssel növelik egyéni szakmai tudatosságukat és formálják egységes nevelői stílusukat. Az esetmegbeszélések havonta zajlanak a gyermekotthoni igazgatóhelyettes felügyeletével.

Egyrésztől intézményen kívül szervezett és helyben tartott továbbképzésekkel, tréningekkel (önismereti, agressziókezelő, konfliktuskezelő, burn out, brainstorming) biztosítjuk munkatársainknak személyiségük karbantartását, fejlesztését, másrésztől pszichológus, pszichiáter segítségével, nyújtunk számukra segítséget.

Belső képzések szervezésével biztosítják a szakmai ismeretek bővülését, a team munka fejlesztését. Gyermekotthoni munkatárs vagy külső, meghívott előadó, képző vezetheti. A munkatársak számára elérhetőek szakkönyvek, szakfolyóiratok.

A gyermekotthon szakmai vezetője megteremti a kooperáció, a csoportmunka, a kölcsönös információáramlás és az együttes döntéshozatal, munkamegosztás keretfeltételeit. Lehetőséget teremt a munkatársak számára a tapasztalataik, véleményük, javaslataik és észrevételeik megfogalmazására, azokat meghallgatja, és vezetői munkájában hasznosítja. A gyermekotthonban dolgozók jólléte és munkavégzése érdekében támogatja a gyermekotthon vezető, intézményvezető a rekreációs, szabadidős elfoglaltságok szervezését, hogy a munkatársak közös, pozitív élményeket nyújtó programokon vehessenek részt.

9. Dokumentáció

2011. évi CXII. törvény célja, hogy a természetes személyek magánszféráját tiszteletben tartsák az adatkezelők. A törvényben foglaltaknak megfelelően a gyám a gondozott gyermekek adatait kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében szolgáltatja ki. A személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető. A gyermekek személyes adatainak kezeléséhez a gyám hozzájárulása szükséges. Kötelező viszont a személyes adatok közlése, ha az törvény vagy helyi önkormányzat rendelete elrendeli. A gondozottak különleges adatait (faji eredet, nemzeti és etikai kisebbséghez tartozás, vallási világnézet) csak akkor kezelhetők, ha az adatkezeléshez az érintett hozzájárul, vagy azt törvény elrendeli. A gyermek személyes iratai, melyek a lakásotthonban találhatóak

- személyazonosító igazolvány,
  - lakcímet igazoló hatósági igazolvány,
  - hatósági bizonyítvány,
  - közgyógy. igazolvány,
  - adóigazolvány,
  - diákigazolvány
- A gyermek anyakönyvi kivonatát (útlevelét) személyre szólóan elkülönítve a gyermekvédelmi ügyintéző kezeli.

A „Gyermekeink védelmében” elnevezésű adatlap rendszer nyilvántartásai közül az alábbiakat vezetjük:
GH-1” gyermekek úrlapja

A gyermek legalapvetőbb adatait rögzíti (személyazonosító és lakcímadatok, továbbá a szülők és a gyám adatait, gondozási hely, forma)

Funkciója: ellátók, hatóságok közötti kapcsolatfelvétel kísérő lapja.

Kitöltő: gyermekvédelmi ügyintéző

Ideje: első éves felülvizsgálat

GH-1” Egyéni gondozási-nevelési terv, nevelésbe vétel esetén

Funkció: a nevelésbe vett gyermek egyéni gondozási-nevelési terve

Kitöltő: gyám

Ideje: a gyámhivatal által jóváhagyott elhelyezési javaslat és elhelyezési terv kézhezvételétől számított 30 napon belül

GH-2” Családi kapcsolatok, családgondozás tervezése, nevelésbe vétel

Funkciója: az átmeneti nevelésbe vett gyermek és szülei kapcsolattartását segítő tevékenység tervezése, rögzítése

Kitöltő: a gondozó intézmény családgondozója

Ideje: megegyezik a „GH-1” kitöltésével

GH-3” Helyzetértékelés

Funkciója: a nevelésbe vett gyermeket gondozó személy, intézmény felülvizsgálat előtti beszámolója

Kitöltő: a gyermeket gondozó intézmény

Ideje: a gyámhivatal felkérésére 15 napon belül

A nyilvántartások vezetése során gondoskodunk a személyes adatoknak a GYtv. 134.§-a (3) bekezdésében meghatározott védelemről.

A gyermekotthonban (lakásotthonokban) vezetett dokumentumok:

Eseménynapló:

Funkciója: a gyermekcsoport átadásának dokumentuma a szolgálati idő alatt történt események rögzítésére

Kitöltő: gyermekfelügyelők, lakásotthon vezető

Kitöltés ideje: folyamatos

Zsebpénznyilvántartás: 15/1988 (IV.30.) NM rendelet 82.§

Funkciója: zsebpénz átadásának, átvételének dokumentálása

Kitöltő: lakásotthon vezető, nevelők

Kitöltés időpontja: havi zsebpénz átvételekor illetve kiadásakor

Ruhanyilvántartás:

Funkciója: a gyermek számára vásárolt, ajándékozott ruhanemű nyilvántartása

Kitöltő: lakásotthon vezető, gyermekfelügyelő

Kitöltés ideje: A ruhanemű, lábbeli átvételekor

Kapcsolattartások nyilvántartása:

Funkciója: a gyámhivatal által szabályozott kapcsolattartások minőségének rögzítése a kapcsolattartó és a gyermek szempontjából

Kitöltő: lakásotthon vezető, gyermekfelügyelők

Kitöltés ideje: a gyermek kapcsolattartásáról való visszaérkezések

10. Minőségbiztosítás

A lakásotthonokban félévenként értékeljük a gyerekek fejlesztésében elért eredményeket, és ennek megfelelően alakítjuk további feladatainkat. A szakmai munka minőségének biztosítása a belső ellenőrzés keretében valósul meg: Az igazgató és a szakmai vezető éves, vezetői ellenőrzési tervet készít. Minden beosztott munkáját legalább félévenként ellenőrzi. Az ellenőrzés tényét előre közli a dolgozóval, de indokolt esetben előre be nem jelentett ellenőrzésre is sor kerül. Az ellenőrzés megállapításait tapasztalatcserének, közös megbeszélésnek kell követnie. Az ellenőrzés tényét és megállapításait az ellenőrzésre jogosult ellenőrzési naplóban rögzíti. Az ellenőrzések tapasztalatairól a team üléseken, és szakmai testületi értekezleteken tájékoztatást kell adni.

A gyermekotthon szervezeti hatékonyságának folyamatos fejlesztése érdekében időszakonként / 5 év/ el kell végeztetni a gyermekotthon hatékonyságvizsgálatot, melyhez szaktanácsadó, illetve szakértő segítségét vesszük igénybe.

A Szakmai Program felülvizsgálatára szükség szerint, de legalább 5 évenként kerül sor.

A Szakmai Program mellékletei:

A Gyermekotthon

- Házi rendje
- Szervezeti Működési Szabályzata

Záradék

A Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, Kollégiuma és Gyermekotthona gyermekvédelmi szakellátást biztosító egységének Szakmai programját a szakmai testület 2018. március 7-én megtartott ülésén 100 %-os részvételi arány mellett, elfogadta.

A szakmai program a fenntartói jóváhagyást követő napon lép hatályba.

Budapest, 2018. március 9.

.....
Nevelőtestület
képviselője

.....
hitelesítő

.....
hitelesítő